LIMES

FRONTIERELE
IMPERIULUI
ROMAN
ÎN ROMÂNIA

NR. 11 / 2022

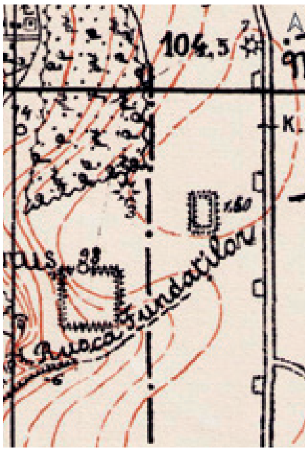

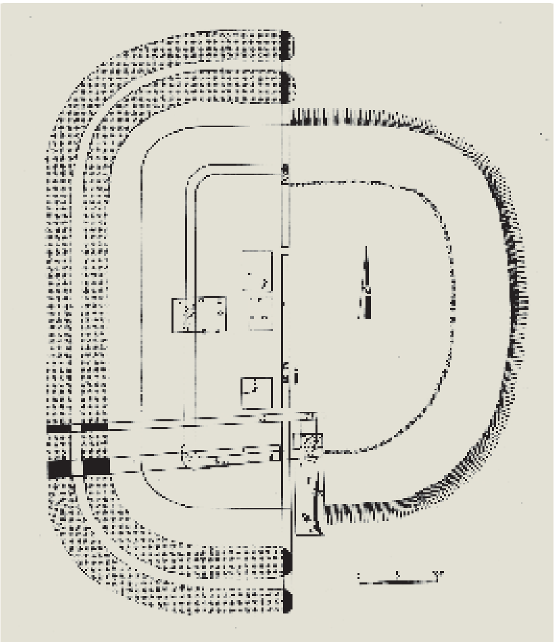

O publicație
susținută de

COMISIA
LIMES
ROMANIA

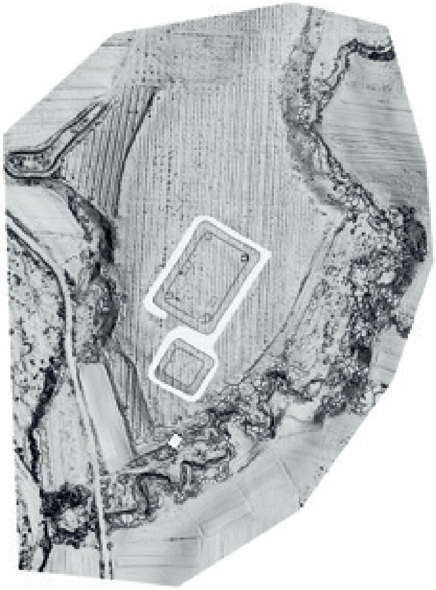

CUPRINS

AUTORI:

Ovidiu Ţentea
Muzeul Naţional de Istorie a României
ovidiu.tentea@gmail.com

Florian Matei-Popescu
Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan"
florian.matei@gmail.com

Vlad Călina
Muzeul Naţional de Istorie a României
calina.nicolae@gmail.com

Alexandru Raţiu
Muzeul Naţional de Istorie a României
sandu_ratiu@yahoo.com

04 Râşnov
06 Drumul Carului
07 Rucăr
09 Voineşti
11 Câmpulung Muscel (Jidova)
15 Purcăreni
16 Albota
18 Mărţeşti (fost Săpata de Jos)
20 Izbăşeşti
22 Urlueni (azi Afrimeşti)
24 Crâmpoia
26 Gresia
27 Roşiorii de Vede
29 Băneasa
31 Putineiu
32 Poiana (fost Flămânda)
33 Târgşorul Vechi
34 Mălăieşti
35 Drajna de Sus
36 Pietroasele

*Acest număr este o versiune a studiului Ovidiu Ţentea, Florian Matei-Popescu, Vlad Călina, Alexandru Raţiu, Frontiera romană din Dacia Inferior. O trecere în revistă şi o actualizare. 2, *Cercetări Arheologice* 29.1, 2022, 197-244, https://doi.org/10.46535/ca.29.1.11

INTRODUCERE

Frontiera romană din Dacia Inferior. O trecere în revistă şi o actualizare.

Prezenta lucrare este un raport preliminar cu privire la cele mai recente rezultate ale cercetărilor multidisciplinare efectuate pe linia cunoscută sub numele de *limes Transalutanus*. Actualizarea informaţiilor despre aceste fortificaţii a fost realizată într-o manieră similară rapoartelor publicate cu regularitate în volumele congreselor internaţionale dedicate studiului frontierelor romane. Cu mai bine de două decenii în urmă, ultimele rapoarte de sinteză au fost publicate în volumul Congresului internaţional de frontiere romane de la Zalău din 1997. Scopul acestui raport este de a prezenta cele mai recente date obţinute în cadrul Programului Naţional LIMES. Investigaţiile s-au concentrat asupra fortificaţiilor şi a zonelor adiacente. Studiul realizat încearcă să arate valoarea acestor situri în vederea protejării şi valorificării durabile a acestora prin includerea lor în Lista Patrimoniului Mondial UNESCO.

Roman frontier of Dacia Inferior. *A review and an update.*

This paper is a preliminary report of the latest results of multidisciplinary research carried out on the line known as the limes Transalutanus*. The updated information on these fortifications has been compiled in a manner similar to the reports regularly published in the volumes of international congresses dealing with the study of Roman frontiers. More than two decades ago, the latest summary reports were published in the volume of the International Congress of Roman Frontiers in Zalău in 1997. The purpose of this report is to present the latest data obtained in the framework of the National LIMES Programme. The research has been concentrated on the fortifications and adjacent areas. The study carried out attempts to show the value of these sites with a view to their sustainable protection and enhancement through inclusion in the UNESCO World Heritage List.*

RÂȘNOV
județul Brașov

FOTOGRAFIE OBLICĂ AERIANĂ, VEDERE DINSPRE NORD-VEST (5 IULIE 2010).

Castrul auxiliar de la Râșnov – *Cumidava* IMAGINILE 1.1-1.4 este așezat într-o poziție strategică la Nord de pasul Bran, la aproximativ 2,5 km NV de orașul actual, pe o terasă joasă, la E de râul Bârsa, în punctul „Cetate/ Grădiște" sau „Erdenburg/Eulenburg". Pe teren se observă urme vizibile sub forma unui val de pământ, în zonele necercetate arheologic, iar în restul zonelor se observă incinta și clădirile aferente fazei de piatră a castrului. În cursul cercetărilor arheologice (M. Macrea, C. Daicoviciu si Colan, I. 1939; N. Gudea, Pop, I. 1969-1974; Petculescu,L. 2006-2021) au fost evidențiate trei faze constructive.

1.1

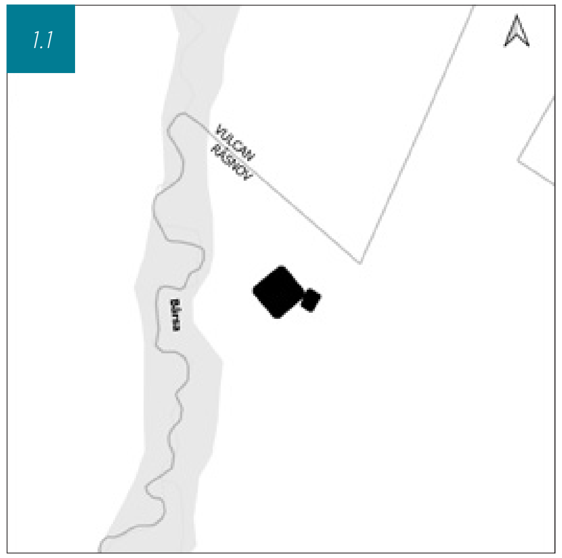

LOCALIZAREA FORTIFICAȚIILOR.

Castrul de lemn și pământ IMAGINILE 1.3-1.4 are un plan dreptunghiular, având dimensiunile de 110×114 m, împrejmuit de un val de pământ de 10 m grosime și 2 m înălțime. Șanțul de apărare aferent valului are o deschidere de 3,50 m și 2 m adâncime pe laturile de NV și SV. Acesta datează din epoca lui Traian.

Castrul de piatră IMAGINILE 1.3-1.4, reprezentând cea de-a doua fază constructivă, are un plan dreptunghiular, având colțurile rotunjite și dimensiunile de 118×124 m, păstrând aceeași orientare ca în faza precedentă. *Porta praetoria* este poziționată pe latura de NE, tehnica de construcție a acesteia, la fel ca a întregii incinte, este *opus incertum* cu ziduri de 1,50-1,70 m grosime. Pe laturile de NE și SE zidul a fost așezat în șanțul fazei de lemn și pământ, în spate (spre interior) șanțul a fost umplut împreună cu fostul val al fazei de pământ și lemn devenind *agger*-ul noii fortificații. Pe laturile de NE și SE au fost identificate trei șanțuri de apărare, cu dimensiunile, dinspre interior spre exterior, de 5×1,75 m; 5,50×1,25 m și 1,65×0,80 m. Pe latura de SV au fost identificate două șanțuri (3×1,25 m; 2,80×1 m), iar pe latura de NV a fost identificat un singur șanț cu o deschidere de 3,50 m și o adâncime de 1,60 m. Turnurile de colț au o formă trapezoidală cu dimensiunile de 1,50×2,10×2,10×4 m. Deschiderea porților este de circa 4-4,50 m, flancate de turnuri

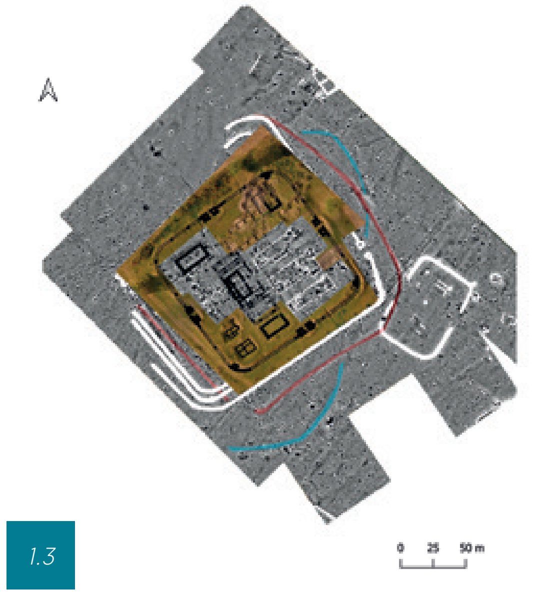

1.3

ORTOFOTOPLAN DRONĂ, SUPRAPUS DE PLANUL PROSPECȚIUNILOR GEOFIZICE EFECTUATE ÎN CASTRU ȘI PARȚIAL ÎN AȘEZAREA CIVILĂ (ȚENTEA ET AL. 2017, 146 - 147, FIG. 3 – 4; MARCU 2018, 223, PL. II).

1.4

PLANUL PROSPECȚIUNILOR GEOFIZICE EFECTUATE ÎN CASTRU ȘI PARȚIAL ÎN AȘEZAREA CIVILĂ (ȚENTEA ET AL. 2017, 147, FIG. 4, MARCU 2018, 223, PL. II).

dreptunghiulare, ușor ieșite în exterior, având dimensiunile de 4,50×4,50 m. Porțile, mai ales *porta praetoria*, au fost consolidate, la un moment dat, după domnia lui Severus Alexander. Cu aceeași ocazie și alte clădiri din jurul fortificației au fost reconstruite sau reparate. Au fost identificate mai multe puncte cu descoperiri de ceramică, monede, descoperiri mărunte, făcând posibilă existența unui *vicus* militar.

Principia au două faze de construcție (faza a treia a fortificației), plan dreptunghiular, și dimensiunile totale de 21×24,50 m. În prima fază constructivă clădirea comandamentului era compusă dintr-un *atrium* (10×19,50 m), o *basilica* (8×19,50 m) și *aedes principiorum* (4×3,30 m), flancat de alte două camere (fiecare de 7×3,30 m). În cea de-a doua fază, ambele camere au fost împărțite de câte un perete de compartimentare. Locuința comandantului (*praetorium*), ce măsoară 16×24 m, a fost identificată în *latus dextrum*. Tot aici a fost descoperit și un *horreum*, ridicat după anul 235. În latus *sinistrum* au fost identificate urme aparținând unor diverse clădiri, iar în *praetentura* au fost identificate și cercetate ruinele unor barăci, construite din lemn și piatră. În *retentura* au fost identificate urmele a trei clădiri: A (10,50×13,50), B (7,40×10 m) posibil o clădire destinată băilor și C o cisternă (4,25×4,25 m).

Pe baza descoperirilor mărunte și a arhitecturii porților, castrul a fost datat în perioada târzie a domniei lui Hadrian sau la începutul domniei lui Antoninus Pius. În castru a staționat în epoca lui Severus Alexander *cohors VI nova Cumidavensium Alexandriana Severiana* (IDR III/4, 221; Piso, I:, *Fasti provinciae Daciae I. Die senatorischen Amtsträger*, Bonn 1993, 192-196, nr. 5). Nu se cunoaște unitatea care a ocupat acest castru în secolul al II-lea, întrucât unitatea menționată este constituită cel mai devreme pe timpul domniei lui Marcus Aurelius sau chiar mai târziu.

În cursul anului 2016, în cadrul Programului Național LIMES, s-au efectuat prospecțiuni magnetometrice pe o suprafață de aproximativ 6 ha, ce includea castrul și o zonă din jurul acestuia (Țentea et al. 2017, 147-148). Cea mai importantă descoperire făcută cu această ocazie a fost o structură dreptunghiulară situată la circa 40 m Est de castrul mare. Structura rectangulară are colțurile rotunjite, iar suprafața sa măsoară aproximativ 73×50 m, reprezentând o fortificație de mici dimensiuni (*castellum*). Se disting două căi de acces, respectiv porți, ambele cu deschiderea de circa 6–6,5 m, situate pe laturile lungi ale fortificației: cea de Vest, respectiv pe cea de Est. În interior se pot observa amprentele unor complexe, clădiri, dispuse de-a lungul unui drum, care unește cele două intrări. În anul 2017, a fost executată o secțiune, cu dimensiunile de 15×1 m, care să stabilească raportul stratigrafic dintre cele două fortificații (Petculescu *et al.* 2018). În urma acestei săpături s-a stabilit că fortificația mică este anterioară celei mari.

La aproximativ 78 m NNE față de fortificația de piatră IMAGINILE 1.3-1.4 a fost descoperită, ca urmare a unei alte campanii de cercetări non-invazive, de tip GPR, realizată de o echipă internațională coordonată de A. Gonciar o clădire orientată NV-SE, formată din două încăperi cu o absidă semicirculară orientată spre NV (informație A. Gonciar). ●

Bibliografie

Christescu 1937, 121, 131;

Macrea 1941 - 1944, Cumidava. AISC 4, 234-261;

Tudor 1968, 375-376; TIR L 35, 34;

Gudea și Pop 1971;

Gudea și Pop 1973, Cumidava 7, 13-47;

Gudea și Pop 1974, 8, 55-56; Studii și materiale de muzeografie și istorie-militară 7-8, 1974-1975, 61-78;

Vlădescu 1983, 124-125, nr. 41;

Vlădescu 1986, 91-92; Gudea 1997, 65-66, nr. 42;

Gudea 2005, 498-499, nr. VII. B, 10;

Marcu 2009, 222-228, nr. 65;

Țentea, Popa și Petculescu 2017: 143-150;

Petculescu, L., Coșuleț, S., Mitar, C., Dumbrăveanu, T. 2018. Râșnov, jud. Brașov [Cumidava]. Punct: Grădiște, Erdenburg, Cronica Cercetărilor Arheologice;

Marcu 2018, The fort at Râșnov (Cumidava) and the Cohors Vindelicorum, Acta Musei Napocensis, 55, I: 205-226.

DRUMUL CARULUI
județul Brașov

DRUMUL CARULUI

Comuna Moieciu, județul Brașov
(RAN: 41505.01, BV-I-s-A-11276)

Bibliografie

Bogdan-Cătăniciu 1981, 8; Costea 1996, 134-135.

Un posibil *castellum* a fost identificat la Drumul Carului IMAGINILE 2.1-2.3. Fortificația de mici dimensiuni (cca. 40×40 m) cuprindea în sistemul său defensiv un val de pământ și două șanțuri. Sfârșitul fortificației a survenit în urma unui incendiu în a doua jumătate a secolului al III-lea.

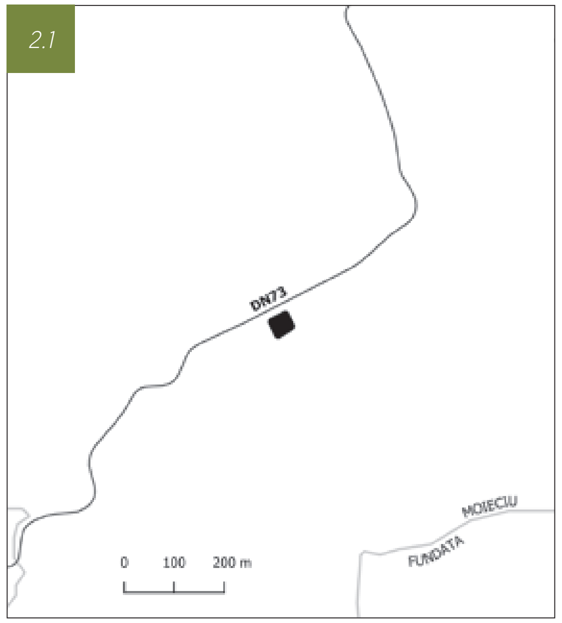

2.1

LOCALIZAREA FORTIFICAȚIEI

2.2

ORTOFOTOPLAN DRONĂ

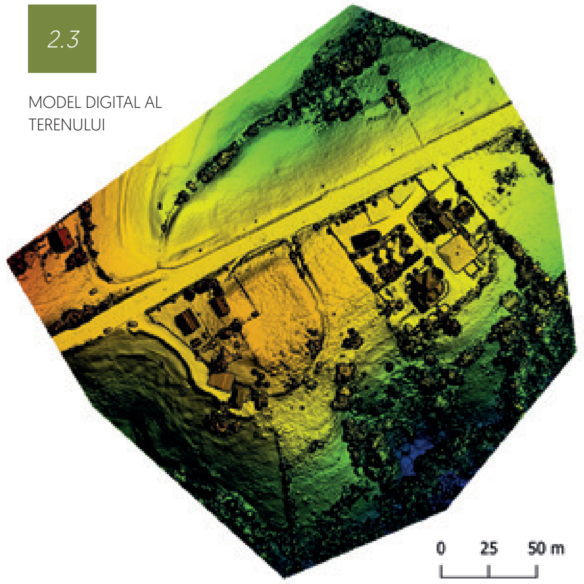

2.3

MODEL DIGITAL AL TERENULUI

RUCĂR
județul Argeș

RUCĂR

Comuna Rucăr, județul Argeș
(RAN: 18536.01, AG-I-S-A-13375)

3.5

FOTOGRAFIE OBLICĂ DIN DRONĂ, VEDERE DINSPRE SUD-VEST (2016).

Castellum-ul de la Rucăr a fost construit într-o poziție strategică la S de pasul Bran IMAGINEA 3.1, la N de satul actual, pe o terasă joasă în zona vărsării pâraielor Roghina și Cernea în Dâmbovița, în punctul „Scărișoara" sau „Câmpul Rucărului". Cercetările arheologice (Băjan, D. 1904; Bogdan-Cătăniciu I., 1971-1975 și 1979-1985) au cuprins aproximativ 40% din suprafața fortificației (colțul SV), evidențiindu-se o singură fază de construcție. *Castellum*-ul de lemn și pământ IMAGINILE 3.2-3.3, avea un plan dreptunghiular IMAGINEA 3.3 și dimensiunile de 40×60 m. Sistemul de fortificare este format dintr-un val de pământ, care pe latura de S măsoară 5,10 m lățime și 0,80 m înălțime, înconjurat de două șanțuri, de aprox. 5,10 m deschidere și 1,20 m adâncime și mărginit la interior de o *via sagularis*, cu o lățime de 1 m. La colțul de SE au fost identificate urmele unui turn de lemn.

3.1

LOCALIZAREA FORTIFICAȚIEI ȘI A BĂILOR.

Bibliografie

Tudor, D. 1955. Considerații asupra unor cercetări arheologice făcute pe limes transalutanus, Studii și Cercetări de Istorie Veche, 6, 1-2, 90-93 și fig. 3 (planul termelor); TIR L 35, 62;

Bogdan- Cătăniciu, I. 1974. Cercetări în castellum de la Rucăr, Studii și Cercetări de Istorie Veche, 25, 2: 277-288;

Tudor 1978, 297-298, 323;

Beneš 1978, 18;

Bogdan-Cătăniciu 1997, 45-47;

Gudea 1997, 81, nr. 65;
Gudea 2005, 500, nr. VII. C. 1b;

Marcu 2009, 230, nr. 68;

Costea 1996, 155-156, nr. 444.

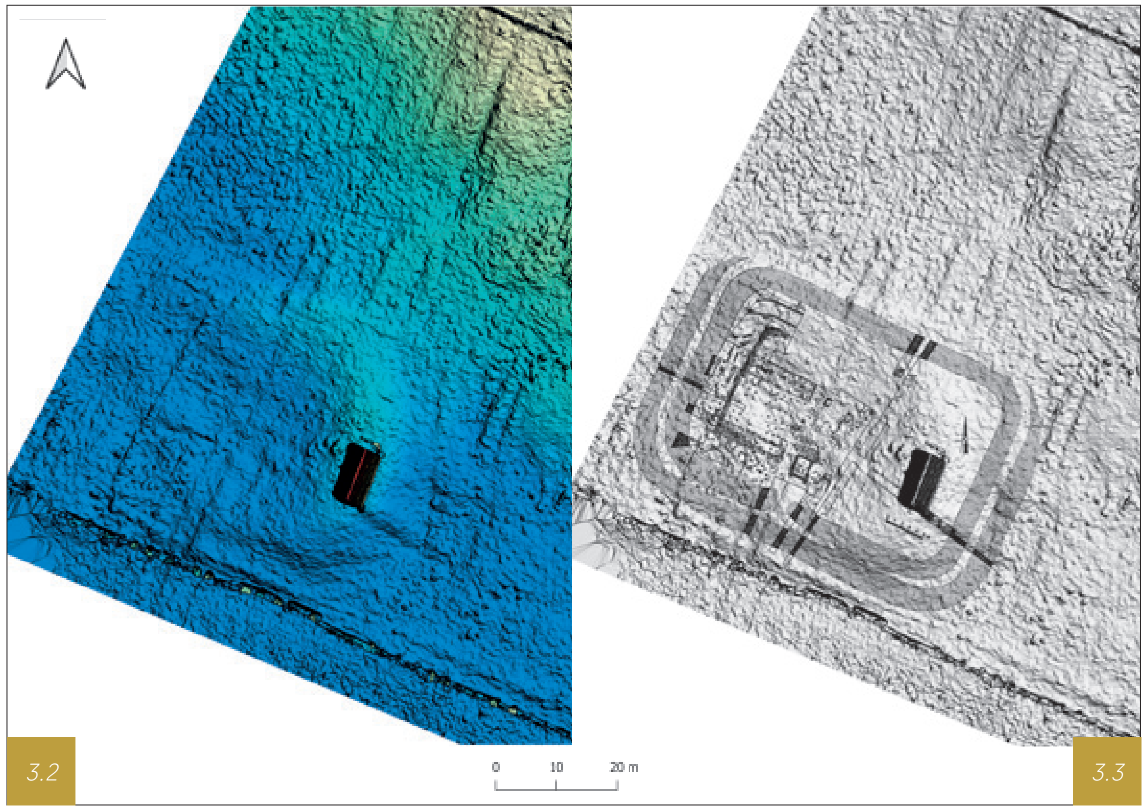

3.2 MODEL DIGITAL AL TERENULUI (FORTIFICAȚIE).

3.3 SUPRAPUNEREA PLANULUI (BOGDAN – CĂTĂNICIU 1997, FIG 13) PE MODEL DIGITAL UMBRIT (FORTIFICAȚIE).

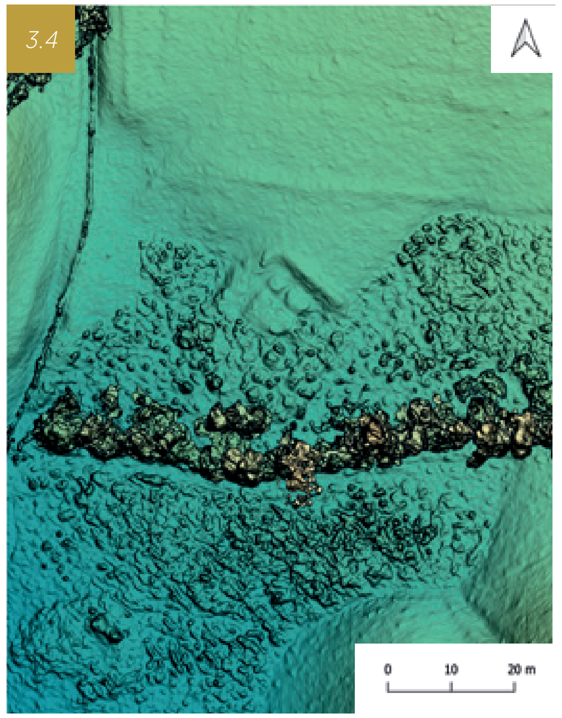

3.4 MODEL DIGITAL AL TERENULUI (BĂI).

În interior au fost descoperite urme ale clădirilor din centrul fortificației și a fost presupusă prezența a două barăci, cu lungimi de 14,50 m. F. Marcu consideră că dimensiunile sunt totuși neobișnuite, în general, în acest tip de fortificație, barăcile măsurând circa 25 m în lungime. Cercetările arheologice și analiza materialului descoperit au datat fortificația în timpul domniei împăratului Traian. Garnizoana era formată probabil dintr-un detașament al cohortei *II Flavia Bessorum* (IDR II 607), judecând după descoperirile de ștampile tegulare. Datarea emisiunilor monetare descoperite în fortificație se încheie la 114/117. Ceramica de tip *terra sigillata* descoperită la Rucăr a fost datată la începutul sec. II. ●

VOINEȘTI
județul Argeș

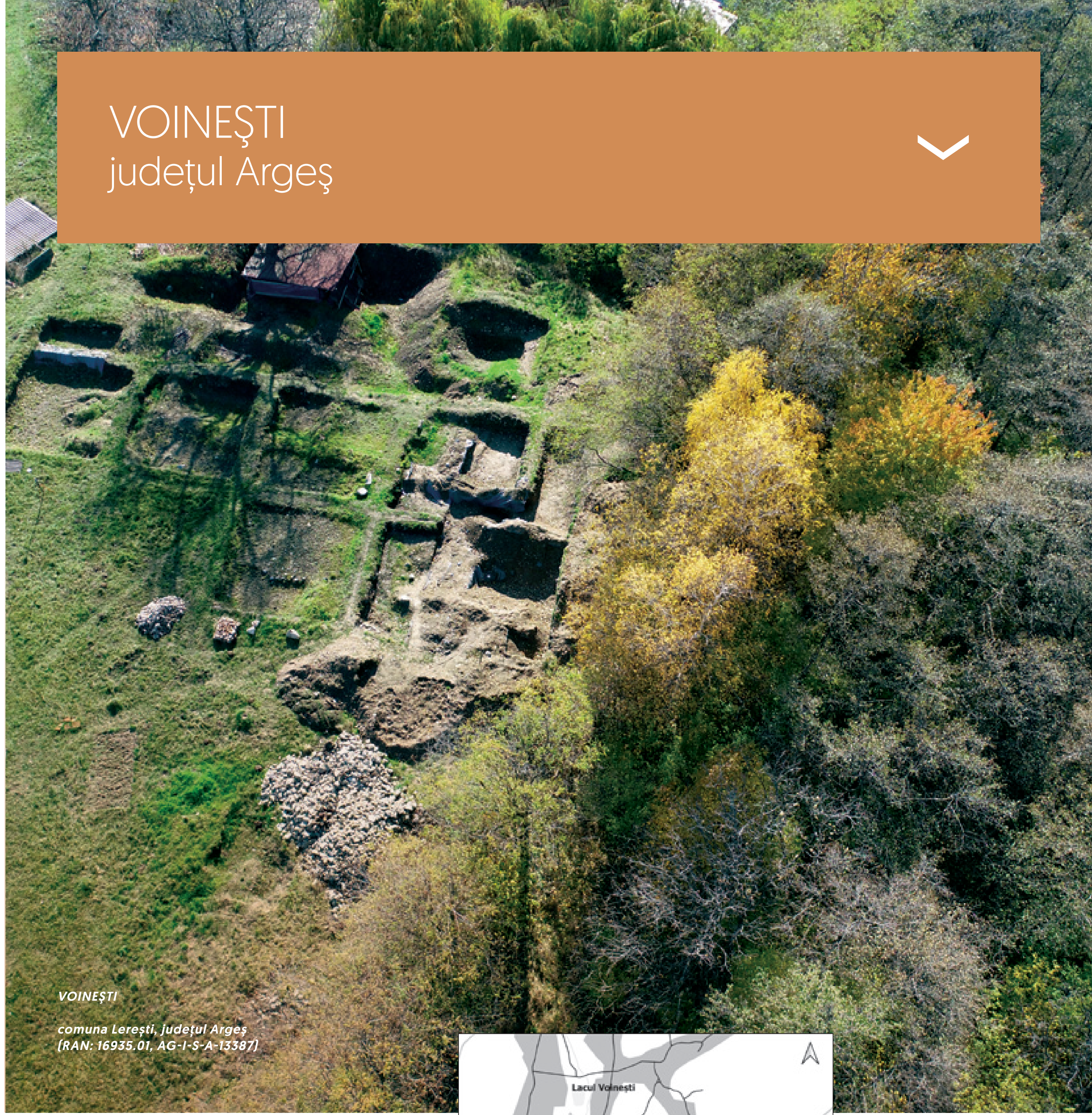

VOINEȘTI

comuna Lerești, județul Argeș (RAN: 16935.01, AG-I-S-A-13387)

Castellum-ul de la Voinești IMAGINILE 4.1-4.4 este situat la o distanță de 12 km N de fortificațiile de la Câmpulung și la 22 km S de fortificația de la Rucăr. A fost identificat la E de satul actual, în punctul „Malul lui Cocoș - Măilătoaia"; castrul este amplasat în partea de vest a platoului, fiind distrus de valea Redei. Cercetările arheologice desfășurate la Voinești (M. Bădescu, C. Becleanu 1969; C. C. Petolescu, T. Cioflan, M. Bădescu 1980) au identificat un *castellum* de piatră (?), de dimensiuni neprecizate, cu ziduri realizate în tehnica *opus incertum* de 1,15 m grosime, înconjurat cu un

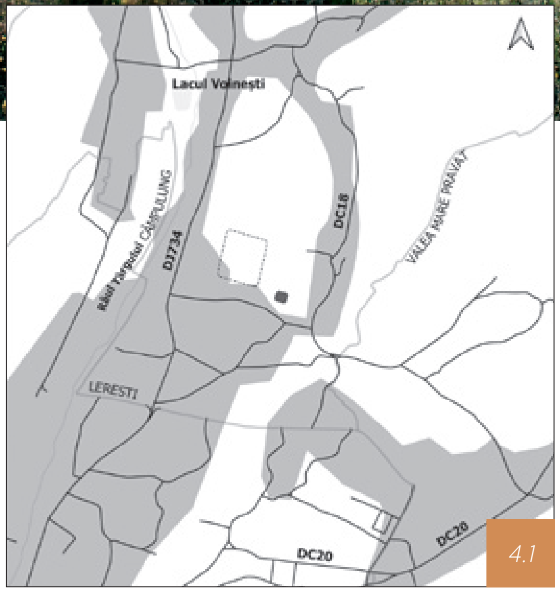

4.1 LOCALIZAREA FORTIFICAȚIEI ȘI A BĂILOR.

Bibliografie

Tudor 1978, 309; Bădescu, M.I. 1981. Ştampilele tegulare de la Voineşti - Muscel (com. Lereşti, jud. Argeş), Studii şi Cercetări de Istorie Veche, 32, 2: 291-295;

Bogdan-Cătăniciu 1997, 45 şi nota 66; Gudea 1997, 81, nr. 64;

Gudea 2005, 500, nr. VII. C. 1a; Marcu 2009, 246, nr. 77;

Bădescu, M.I. 2009. Complexul roman de la Voineşti-Muscel. Câmpulung: Editura Muscel 2000;

Costea 1996, 191-192, nr. 578;

Petolescu, C.C, Matei-Popescu, F. şi Dumitrescu, I. 2014. Voineşti, com. Lereşti, jud. Argeş, punct: Voineşti-Thermae. Cronica Cercetărilor Arheologice, campania 2014, 253-254, nr. 154;

Matei-Popescu, F. şi Dumitrescu, I. 2019. Voineşti, com. Lereşti, jud. Argeş, punct: Malul lui Cocoş-Măilătoaia. Cronica Cercetărilor Arheologice: 252-254;

Matei-Popescu, F. şi Dumitrescu, I. 2020. Băile militare romane de la Voineşti / Roman Military Bathhouse from Voineşti, în: C.A. Bărbulescu, C. Croitoru şi O.V. Udrescu (eds). Miscellanea historica et archaeologica in memoriam Dumitru Berciu: 251-269. Brăila: Editura Istros a Muzeului Brăilei "Carol I".

4.2

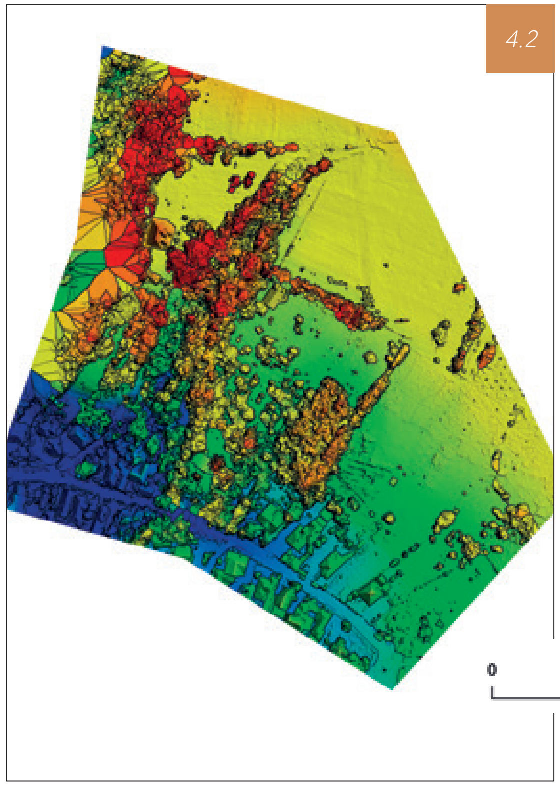

MODEL DIGITAL AL TERENULUI.

4.3

RECONSTITUIREA INCINTEI FORTIFICAŢIEI SUPRAPUSĂ PE ORTOFOTOPLAN DRONĂ.

4.4

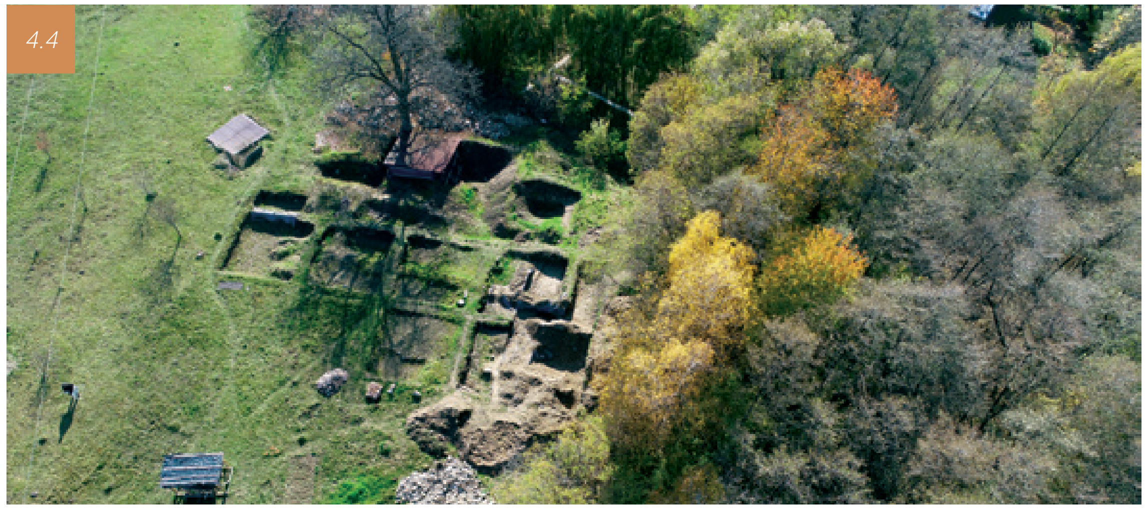

FOTOGRAFIE OBLICĂ DIN DRONĂ, VEDERE DINSPRE NORD (2020)

şanţ simplu de apărare. Materialul tegular descoperit în zona barăcilor este ştampilat cu ştampilele legiunii *XI Claudia (LEG XI CPF)* şi ale cohortei *I Flavia Commagenorum (COH COM)* (ILD 165, 166), ştampile identice cu cele descoperite la Drajna. I. Bogdan-Cătăniciu consideră că ceea ce era un strat de pietre de râu, lat de circa 1 m, nu dovedeşte existenta unei fortificaţii de piatră, fiind vorba, de fapt, de *via sagularis* a unei fortificaţii de lemn şi pământ.

La o distanţă de circa 40 m SE de castru au fost identificate şi termele fortificaţiei IMAGINILE 4.3-4.4, pe acelaşi platou (către strada Roman). Cercetările arheologice din zona termelor de la Voineşti s-au desfăşurat în două etape distincte: M. Bădescu în perioada 1980-1990 şi C. C. Petolescu, Fl. Matei-Popescu, I. Dumitrescu din 2013 – prezent. În anul 1986 termele au suferit distrugeri, când prin colţul nord-estic a fost săpat un şanţ pentru instalarea unei conducte în vederea alimentării cu apă a oraşului Câmpulung Muscel. Noile cercetări au dezvelit o porţiune din partea de S a edificiului termal, fiind descoperite bazine şi instalaţii cu *hypocaust*. Materialul tegular descoperit aici poartă ştampilele trupelor menţionate anterior. Pe o ţiglă apare o ştampilă comună a celor două unităţi, ceea ce indică prezenţa unei *Bauvexillation* comună. Pe baza materialului tegular şi a descoperirilor monetare cele două monumente datează din epoca lui Traian.

CÂMPULUNG MUSCEL (*JIDOVA*)
judeţul Argeş

CÂMPULUNG MUSCEL (JIDOVA)

judeţul Argeş
(RAN: 13506.02, AG-I-S-A-13357)

A. CÂMPULUNG MUSCEL I

IMAGINILE 5.1-5.2 IMAGINILE 5.3.2-5.4.2 este un castru auxiliar având o poziţie strategică la aproximativ 20 km S de pasul Rucăr-Bran, fiind identificat la S de cartierul Pescăreasa din municipiul Câmpulung Muscel, pe suprafaţa unei terase joase, pe malul drept al Râului Târgului, în punctul „Cetate" sau „Jidova" (forma „Jidava" intrată şi ea în literatura specialitate este o creaţie a lui C. D. Aricescu). În urma cercetărilor arheologice (D. Butculescu 1876; Gr. Tocilescu, P. Polonic 1901; Em. Popescu, Fl. Mârţu 1962-1964; Em. Popescu, Eugenia Popescu 1964-1976; C. C. Petolescu, T. Cioflan 1978-2007; C. C. Petolescu, Fl. Matei-Popescu, I. Dumitrescu 2008 - în prezent) a fost identificată o singură fază constructivă a castrului, dar unii autori susţin existenţa unei faze de lemn şi pământ, iar I. Bogdan-Cătăniciu susţine existenţa a chiar trei faze. Castrul este ridicat din piatră, are plan dreptunghiular (98,65×132,35 m), având colţurile rotunjite IMAGINEA 5.4.2. *Porta praetoria* este amplasată pe latura de S, zidul este lucrat în tehnica *opus incertum*, având o grosime de 1,80 m. Sistemul de fortificaţie se completează cu un şanţ de apărare, cu o deschidere de 7-11,20 m şi 2-2,30 m adâncime, neîntrerupt în faţa porţilor. Deşi pe toate laturile au fost identificate

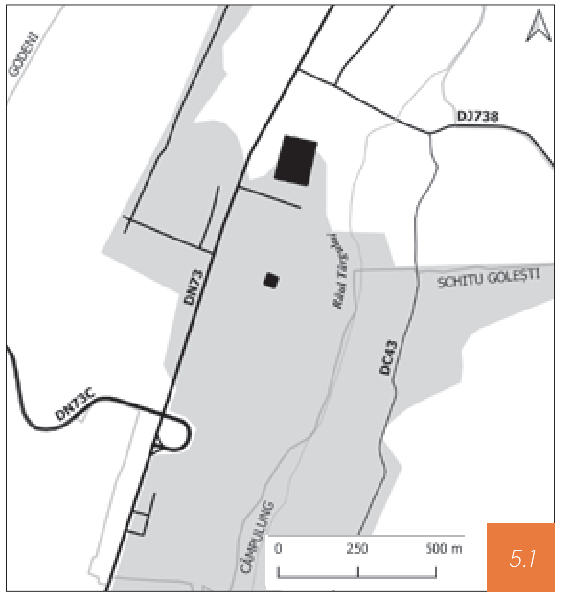

5.1

LOCALIZAREA FORTIFICAŢIILOR.

turnuri de curtină, (3,75×4 m), cu deschiderea porţilor de 5,30 m, turnurile de colţ lipsesc. Turnurile de porţi au un plan aproximativ pătrat (5×5,60 m), uşor ieşite în exterior. Au fost identificate şi principalele drumuri din castru, cel mai bine documentat fiind *via principalis*, ce măsoară 5,90 m lăţime.

Bibliografie

Tocilescu 1900, 134; Tudor, D. 1936. Castrele romane de la Jidava, lângă Câmpulung în Muscel, Bucureşti 2: 89-117;

Christescu 1937, 147- 149; Tudor, D. 1944. Ştire nouă despre castrul Jidava, Buletinul Muzeului Militar Naţional 4, 7-8: 89-101;

Tudor, D. 1944. Arme şi diferite obiecte din castrul Jidava, Buletinul comisiei monumentelor istorice 37, 119-122: 75-82; TIR L 35, 57;

Popescu, Em. şi Popescu, E. 1968. Castrul roman Jidova-Câmpulung (Observaţii preliminare). Studii şi comunicări. Muzeul Piteşti 2: 67-79;

Popescu, Em. şi Popescu, E. 1970. Raport preliminar asupra săpăturilor efectuate în anii 1962-1967 în castrul roman de lângă Cîmpulung-Muscel (Jidova), Materiale şi cercetări arheologice, IX: 251-263;

Tudor 1978, 281-284, nr. 23; Vlădescu 1983, 122-124, nr. 40; Popescu, Petolescu şi Cioflan 1984, 15-19; Vlădescu 1986, 89-91; Petculescu, L. 1987. Fragments of Helmets from the Roman fort at Jidava, AMN, 36/I: 189-196;

Petolescu, C.C. şi Cioflan, T. 1995. Castrul roman de piatră de la Câmpulung (Pescăreasa, jud. Argeş). Cercetările din anii 1978-1989, Argessis 7: 18-29;

Bogdan-Cătăniciu 1997, 44-45, 106-107; Gudea 1997, 79-80, nr. 62; Dudău 2006, 104-105; Marcu 2009, 196-202, nr. 45; Costea 1996, 55-59, nr. 79; Petolescu, C.C, Matei-Popescu, F. şi Dumitrescu, I. 2013 (2014). Cronica Cercetărilor Arheologice, 76-77, nr. 44.

FOTOGRAFIE OBLICĂ DIN DRONĂ, VEDERE DINSPRE SUD-VEST (2016).

În interiorul castrului au fost cercetate un număr de clădiri, dintre care se evidenţiază *principia*, clădirea comandamentului, cu dimensiunile de 30,40×34,70 m. Planul clădirii este cel obişnuit, cu un *atrium* (14,30×19 m) care are pe fiecare latură câte trei spaţii (4,30×4,30), cu o *basilica* (9,20×28 m), iar în spate *aedes principiorum* şi alte două camere. În colţul nord-vestic al clădirii comandamentului (*armamentarium*) au fost descoperite circa 400 de vârfuri de săgeţi, de tip oriental. În *latus sinistrum* a fost identificat *praetorium*-ul, având dimensiunile de 38,40×16,90 m. Planul acestei construcţii se prezintă astfel: în jumătatea sudică se afla o curte mare (dimensiunile ei 21,70×15,10 m), cu portice pe laturile lungi, iar partea dinspre nord este ocupată de trei şiruri de încăperi. Camerele din colţurile de nord-vest şi nord-est erau absidale, iar toate încăperile erau prevăzute cu sistem de încălzire (*hypocaustum*). În *latus dextrum* au fost identificate două clădiri: o mică clădire absidală, 8×10 m (F. Marcu susţine că ar putea fi o fabrica ?) şi un *horreum* (12,95×34,40 m), cel mai mare din Dacia, raportat la dimensiunile castrului. De asemenea, în *latus dextrum*, între *horreum* şi *principia* săpăturile recente (2010-2015) au evidenţiat existenţa unei

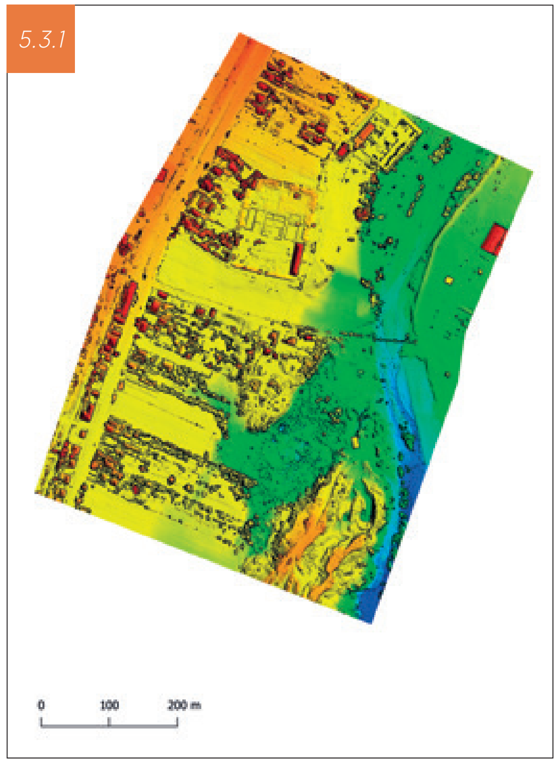

MODEL DIGITAL AL TERENULUI.

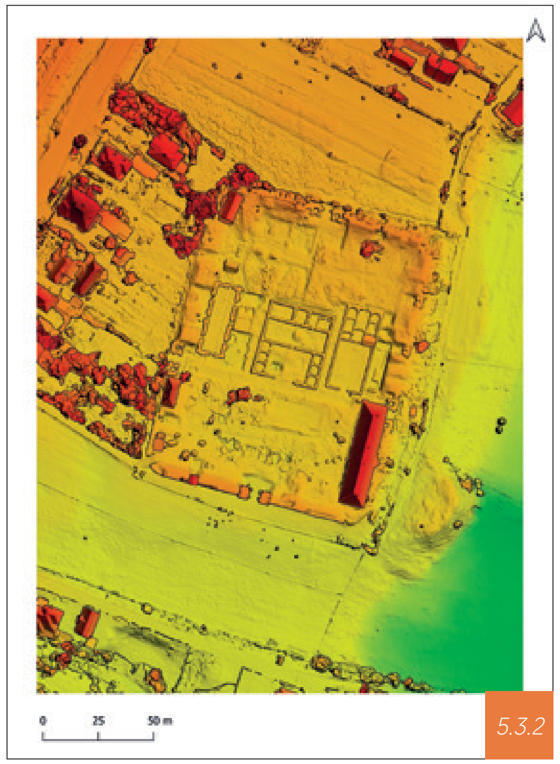

MODEL DIGITAL AL TERENULUI (FORTIFICAŢIE AUXILIARĂ).

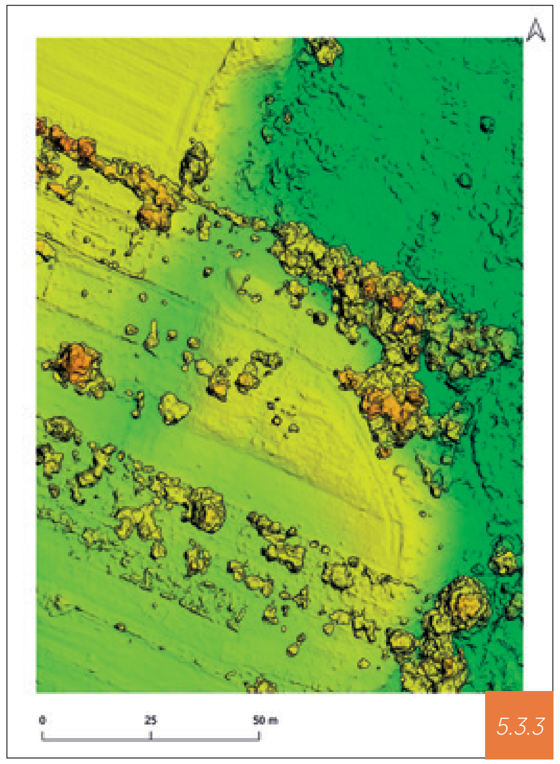

CASTELLUM, MODEL DIGITAL AL TERENULUI.

construcţii de lemn, distrusă de un incendiu (în stratul de incendiere au fost găsite monede de la P. Septimius Geta şi Severus Alexander (222). Clădirea de piatră dublu absidală a fost construită după distrugerea construcţiei de lemn.

La Jidova, într-un strat de incendiu, a fost descoperită o monedă de la Philippus Iunior (246), cea mai recentă monedă descoperită pe limes *Transalutanus.* Trupa încartiruită la Jidova era cohors *I Flavia Commagenorum eq. sag.*, după cum atestă şi un *graffito* pe o cărămidă (ILD 164). Au fost descoperite, de asemenea, şi numeroase piese de echipament militar roman, în afara depozitului de vârfuri de săgeţi descoperit în *armamentarium.*

În *retentura dextra* au fost cercetate, între 1995-2000, două barăci dispuse *per strigas* (est – vest), situate între *via decumana* şi latura de vest a castrului, fiecare dintre ele în lungime de 36 m şi aproximativ 9 m lăţime; ele sunt separate printr-un drum realizat din piatră mică de râu şi pietriş. Această zonă fusese intersectată deja, în cursul cercetărilor mai vechi, efectuate de Emilian Popescu şi Eugenia Popescu prin două secţiuni (SC şi SG), perpendiculare pe cele două turnuri de curtină din colţul de nord-vest al castrului. Traseul acestor două construcţii a fost marcat destul de clar, prin descoperirea în loessul virgin a urmelor stâlpilor de lemn. La capătul de vest al barăcii dinspre *latera praetorii* (baraca nr. 2) a fost identificat şi apartamentul centurionului (3×3, 5 m), pavat cu cărămizi (pe una dintre ele a fost identificat acel *graffito* menţionat anterior).

De asemenea, în spaţiul delimitat spre nord de o linie imaginară între turnul de curtină de pe latura de vest şi edificiul identificat cu *praetorium*, a fost identificat în campaniile din anii 2000-2001 traseul unei alte barăci mai mici, având dimensiunile de aproximativ 26×5,5 m.

În ultimii ani (2015-2021), cercetările s-au concentrat în zona dintre *praetorium* şi latura de est a castrului. La capătul dinspre NE al *praetorium*-ului a fost identificat un edificiu termal de mici dimensiuni, construit din cărămidă la o dată mai târzie decât clădirea de piatră a *praetorium*-ului, şi care a suprapus *via sagularis* şi o parte din *agger*.

Petolescu, C.C.,Matei-Popescu, F.şi Dumitrescu, I. 2014 (2015). Cronica Cercetărilor Arheologice, 95-97, nr. 45;

Petolescu, C.C., Matei-Popescu, F. şi Dumitrescu, I. 2015 (2016). Cronica Cercetărilor Arheologice, 46-47, (322-324), nr. 22;

Petolescu, C.C., Matei-Popescu, F., Cioflan, T., şi Dumitrescu, I. 2016 (2017). Cronica Cercetărilor Arheologice, 40-42, nr. 17;

Petolescu, C.C., Matei-Popescu, F., Dumitrescu, I., şi Piţigoi, A. 2017 (2018). Cronica Cercetărilor Arheologice, 25-27 (280-282), nr. 9;

Petolescu, C.C., Matei-Popescu, F., Dumitrescu, I. şi Piţigoi, A. 2018 (2019). Cronica Cercetărilor Arheologice, 43-46, nr. 15;

Petolescu, C.C., Matei-Popescu, F., Dumitrescu, I. şi Piţigoi, A. 2019 (2020). Cronica Cercetărilor Arheologice, 77-81, nr. 15;

Petolescu, C.C., Matei-Popescu, F., Dumitrescu, I. şi Piţigoi, A. 2020 (2021). Cronica Cercetărilor Arheologice, 68-76, nr. 11..

Bibliografie

Tocilescu 1900, 134, fig. 77; Christescu 1937, 149; Tudor 1978, 281; Petolescu și Cioflan 1984, 15-19; Bogdan-Cătăniciu 1997, 45; Gudea 1997, 80, nr. 63; Petolescu și Cioflan 1999; Gudea 2005, 499-500, nr. VII. C. 1;

Măndescu, D., Dumitrescu, I. și Păduraru, M. 2014. Repertoriul arheologic al județului Argeș. Brăila: Editura Istros a Muzeului Brăilei. 59-60, nr. 80.

ORTOFOTOPLAN DRONĂ.

B. CÂMPULUNG MUSCEL II (RAN: 13506.08)

Acest *castellum* IMAGINILE 5.3.3-5.3.4 este situat la aproximativ 300 m S de castrul mare de piatră, pe aceeași suprafață a terasei menționate, în punctul numit „Biserica Jidovilor". Cercetările arheologice (Gr. Tocilescu, P. Polonic 1901; sondaje de verificare Em. Popescu, Eugenia Popescu; C. C. Petolescu, T. Cioflan 1989-1991) au identificat o fortificație de pământ, în plan dreptunghiular (50×60 m). O poartă de acces a fost identificată pe latura de sud. Sistemul de fortificare era compus dintr-un val de pământ lat de 10 m și înalt de 1 m, construit din brazde de pământ (*caespites*). Acesta era înconjurat de două șanțuri de pământ, cu 5-7 m deschidere și 0,50 m adâncime. În interiorul fortificației, spre latura estică, mărginită de *via sagularis*, a fost identificată o construcție (două camere) prevăzută cu instalație de încălzire (*hypocaustum*). Au fost, de asemenea, identificate urmele unor barăci de lemn. În urma cercetărilor efectuate până în prezent a fost propusă o datare a fortificației pentru începutul sec. II (?).

ORTOFOTOPLAN DRONĂ SUPRAPUS DE RECONSTITUIREA PLANULUI FORTIFICAȚIEI AUXILIARE (DUPĂ PETOLESCU ET AL. 2020, 72, FIG. 1).

CASTELLUM, ORTOFOTOPLAN DRONĂ SUPRAPUS DE RECONSTITUIREA INCINTEI FORTIFICAȚIEI.

PURCĂRENI
județul Argeș

PURCĂRENI

Comuna Micești, județul Argeș (RAN: 17245.01, AG-I-S-A-13371).

Castellum-ul IMAGINILE 6.1-6.2 este situat la NE de satul actual, pe malul drept al Râului Doamnei. În urma periegezelor s-au observat urme vizibile la suprafață, dar castrul pare a fi parțial distrus. Pe laturile de S și V se distinge forma unui val de pământ. Situl este necercetat, astfel putem afirma doar prezența unui castru de lemn și pământ, cu un posibil plan dreptunghiular. Latura lungă a fortificației, cea de V, are circa 160 m în lungime. Valul de pământ este aplatizat, astfel încât măsoară 24 m lățime și 1 m înălțime. Acesta este dublat de un șanț de apărare de 30 m deschidere și 1 m adâncime. Nu există elemente sigure de datare.

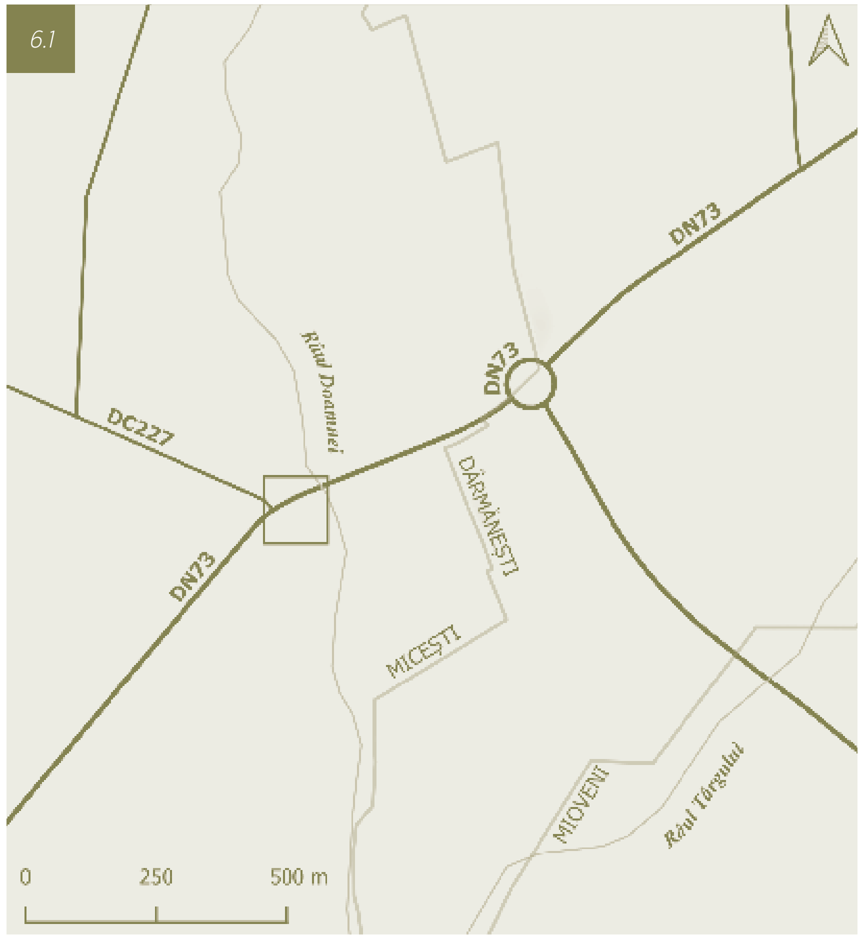

LOCALIZAREA FORTIFICAȚIEI.

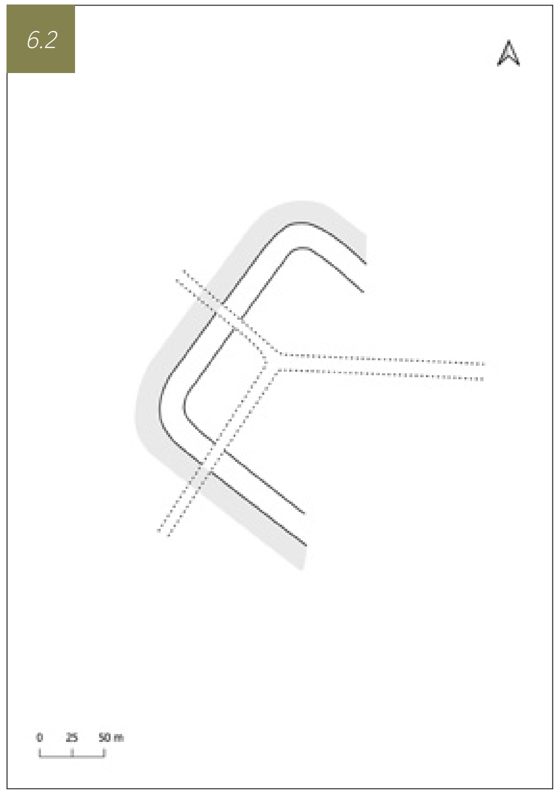

RECONSTITUIREA PLANULUI FORTIFICAȚIEI (DUPĂ GUDEA 1997, 78 – 79, FIG. 61).

Bibliografie

Tocilescu 1900, 129; TIR L 35, 60; Tudor 1978, 290; Vlădescu 1983, 122, nr. 39; Vlădescu 1986, 88; Gudea 1997, 78-79, nr. 61; Marcu 2009, 213, nr. 60; Măndescu, Dumitrescu și Păduraru 2014, 148-149, nr. 422.

ALBOTA
județul Argeș

ALBOTA

Comuna Albota, județul Argeș (RAN: 13944.02)

Castellum-ul de la Albota IMAGINILE 7.1-7.4 a fost identificat la marginea de SV a satului actual pe un platou înalt, în punctul „Poiana Moșului”. Situl, ce se remarcă pe teren sub forma unui val de pământ, este nesăpat, aici realizându-se doar cercetări de suprafață (P. Polonic 1898-1900; E. S. Teodor 2012) ce au dus la identificarea unui castru de lemn și pământ, cu un plan dreptunghiular, având dimensiunile de 56×81 m. Incinta este formată dintr-un val de pământ de 20 m lățime și 0,50 m înălțime, dublat de un șanț de apărare cu o deschidere de 20 m și o adâncime de 1,50 m, vizibil pe latura de E. Drept datare a fost propusă perioada domniei împăratului Septimius Severus, respectiv jumătatea secolului III.

7.1

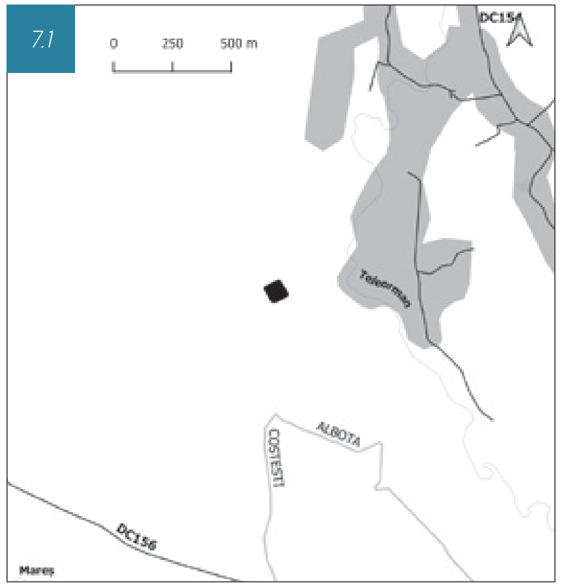

LOCALIZAREA FORTIFICAȚIEI.

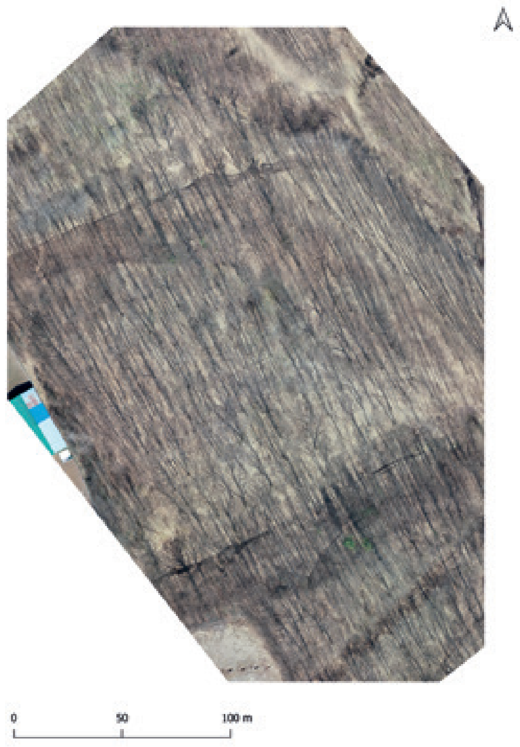

7.2

ORTOFOTOPLAN DRONĂ.

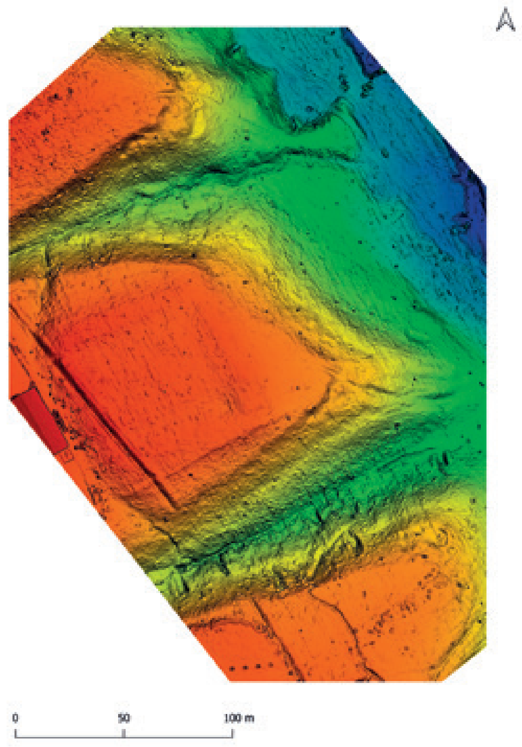

7.3

MODEL DIGITAL AL TERENULUI.

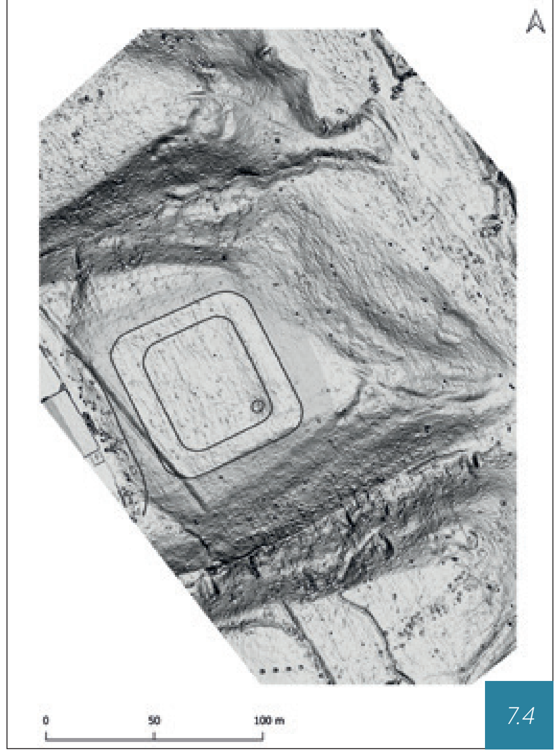

7.4

RECONSTITUIREA PLANULUI (DUPĂ BOGDAN – CĂTĂNICIU 1981, FIG 63/E) SUPRAPUS PE MODEL DIGITAL UMBRIT (HILLSAHDE).

Bibliografie

Tocilescu 1900, 128; TIR L 35, 22; Tudor 1978, 258, nr. 2;

Cătăniciu 1981, fig. 63/e.

Vlădescu 1983, 122, nr. 38;

Vlădescu 1986, 89; Gudea 1997, 78, nr. 60; Marcu 2009, 180, nr. 37;

Teodor 2013, 123-126; Teodor, E.S. și Chivoci, F. 2017. A Roman frontier crossing the City, in: E.S. Teodor (ed.) Tracing Linear Archaeological Sites, Symposium held in Pitești, 1st of July 2017: 25-35;

Măndescu, Dumitrescu și Păduraru 2014, 36-37, nr. 5.

MÂRȚEȘTI (FOST SĂPATA DE JOS)
județul Argeș

MÂRȚEȘTI (FOST SĂPATA DE JOS)

Comuna Săpata, județul Argeș

(RAN: 18590.01, AG-I-M-A-13376.01)
(RAN: 18590.02, AG-I-M-A-13376.04)

8.3

FOTOGRAFIE OBLICĂ AERIANĂ, VEDERE DINSPRE NORD-VEST (IULIE 2010).

Bibliografie

Tocilescu 1900, 133;

Christescu 1934, Istros 1, 73-80; Christescu 1935, Dacia 5-6, 435-477; Christescu 1937, 150-153; TIR L 35, 64;

Tudor 1978, 298-300, fig.86.1-86.2;

Vlădescu 1983, 121-122, nr. 37b; Vlădescu 1986, 88;

Bogdan-Cătăniciu 1997, 95-96;

Gudea 1997, 76-77, nr. 58;

Găzdac, C. 2002. Monetary circulation in Dacia and the provinces from the Middle and Lower Danube from Trajan to Constantine I (AD 106-337). Cluj-Napoca: NereaMia Publishing House, 476, 583-584.

Dudău 2006, 66-67, nr. 13; 132;

Marcu 2009, 231, nr. 70;

Măndescu, Dumitrescu și Păduraru 2014, 115-118, nr. 266;

Ștefan și Ștefan 2016, 28, fig. 2-3.

A. SĂPATA DE JOS I

(RAN: 18590.01, AG-I-M-A-13376.01) este un *castellum* IMAGINILE 8.1-8.5 situat la aproximativ 2 km E de satul actual, pe un platou înalt, aproape de gura de vărsare a pârâului Cetățuia în pârâul Cotmeana, respectiv în punctul „Cetate". La suprafață, pe teren, se distinge doar un val de pământ. Cercetările arheologice, întreprinse aici în urma cu aproape un secol (V. Christescu 1929-1930), au scos la lumină un castru de lemn și pământ de formă dreptunghiulară, având dimensiunile de 90×125 m, așezat pe o fundație de cărămidă. Latura lungă a fortificației este orientată NV-SE. Incinta este formată dintr-un val de 6,50 m lățime și 1,60 m înălțime, înconjurat de două șanțuri, fiecare cu câte o deschidere de 25 m și o adâncime de 0,50 m. *Porta praetoria* este poziționată pe latura de NE. În interiorul castrului s-au identificat urme provenind de la diferite construcții, a căror utilitate nu a putut fi precizată. În privința datării, cel mai probabil fortificația începe să funcționeze în epoca marcată de domniile împăraților Septimius Severus și Caracalla și se încheie după atacul carpilor din anul 245 (vezi tezaurul monetar). Descoperirile monetare izolate reprezintă emisiuni începând din epoca lui Traian până la domnia lui Caracalla. Alte descoperiri ce se cuvin menționate sunt: o fibulă de tip *ROMA*, databilă la sf. sec. II– încep. sec. III, un fragment de relief cu reprezentarea cavalerului trac

8.1

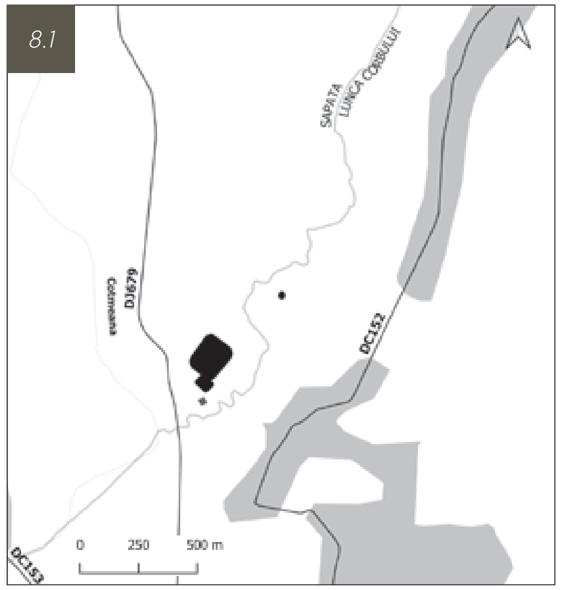

LOCALIZAREA FORTIFICAȚILOR ȘI A BĂILOR.

cu inscripția *Deo sanct[o - - -]* (IDR II 632), descoperit în zona termelor și un fragment de altar, azi dispărut, ce păstra doar literele IMP (probabil o dedicație pentru un împărat; IDR II 631). La S de castru mare și la 40 m S de castrul mic au fost identificate termele fortificației (Fig . 8.5), compuse din 4 încăperi și cu o suprafață de 17,50×14 m (RAN: 18590.05, AG-I-s-A-13376). În perioada interbelică, în 1929 sau 1930, în zona de NE a castrului, în *praetentura*, s-a descoperit un tezaur monetar într-un nivel de incendiere: 17

8.2

FOTOGRAFIE DECLASIFICATĂ SATELIT CORONA 1968 (1036-2139F046FORE AUG 18 1968_CENTER FOR ADVANCED SPATIAL TECHNOLOGIES, UNIVERSITY OF ARKANSAS/U.S. GEOLOGICAL SURVEY).

denarii și 27 *antoniniani*, îngropat în contextul atacului carpic din anul 245. Pe baza acestui tezaur a fost stabilită în linii generale cronologia liniei transalutane: Septimius Severus – Gordianus III.

B. SĂPATA DE JOS II

(RAN: 18590.02, AG-I-M-A-13376.04) este un *castellum* de mici dimensiuni situat la o distantă de 35 m față de fortificația *Săpata de Jos I* și la aproximativ 2 km E de satul actual pe suprafața unui platou înalt la gura de vărsare a pârâului Cetățui în pârâul Cotmeana, în punctul „Cetate" sau „Cetățuia". Pe teren se pot observa urme sub forma unui val de pământ. Cercetările întreprinse de V. Christescu (1929-1930) au scos la iveală un castru de lemn și pământ, având dimensiunile de 35×46 m. Incinta este reprezentată de un val de pământ, aplatizat, de 12 m lățime și 1,60 m înălțime, care era dublată în exterior de două șanțuri. Poarta se află poziționată pe latura de V. Datarea propusă pentru acest *castellum* este prima jumătate a sec. III. ●

Bibliografie

Tocilescu 1900, 133;

Christescu 1934, Istros 1, 73-80; Christescu 1935, Dacia 5-6, 435-477; Christescu 1937, 150-153; TIR L 35, 64;

Tudor 1978, 298-300, fig.86.1-86.2;

Vlădescu 1983, 121, nr. 37a; Vlădescu 1986, 88;

Bogdan-Cătăniciu 1997, 95-96;

Gudea 1997, 77, nr. 59;

Marcu 2009, 231, nr. 70;

Măndescu, Dumitrescu și Păduraru 2014, 115-118, nr. 266;

Teodor 2013, 82 – 86;

Teodor, E.S., Ștefan, M. și Bădescu, A. 2017. Systematic field survey on Limes Transalutanus. Săpata case, Journal of Ancient History and Archaeology, no. 4.1, 53, fig. 1, DOI: 10.14795/j.v4i2.261.

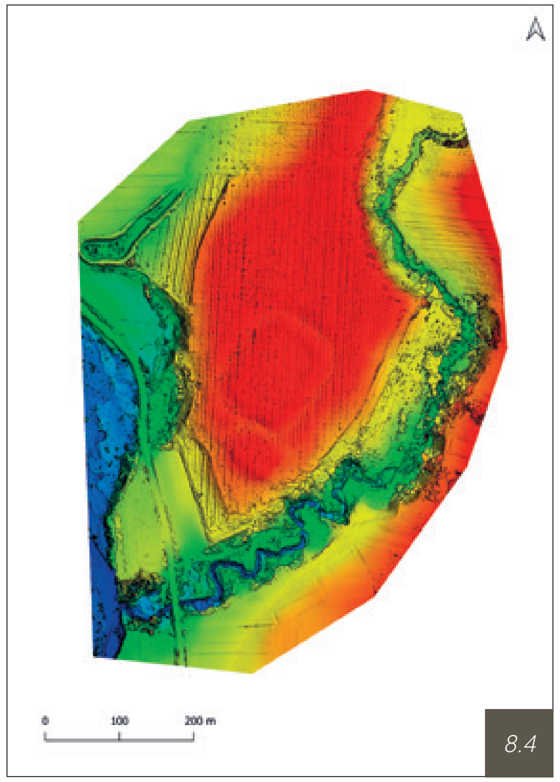

8.4

MODEL DIGITAL AL TERENULUI.

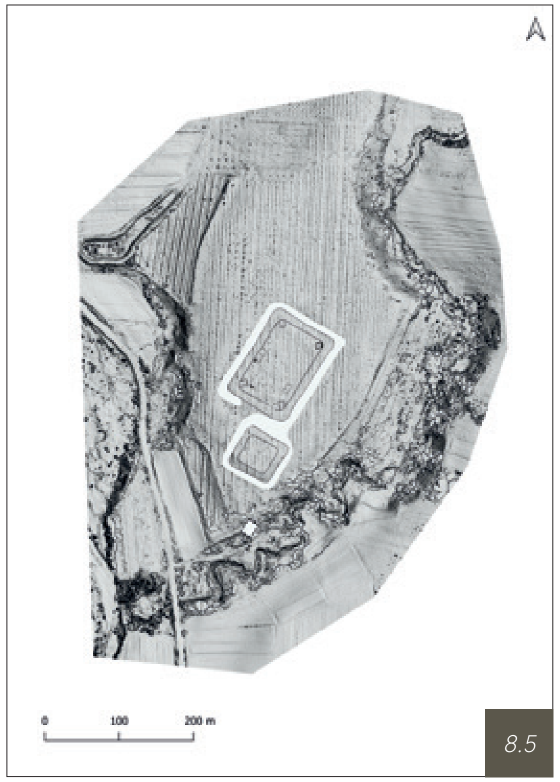

8.5

SUPRAPUNEREA PLANULUI (DUPĂ TUDOR 1978, 299, FIG. 86) PE MODEL DIGITAL UMBRIT (HILLSHADE).

IZBĂŞEŞTI
judeţul Argeş

IZBĂŞEŞTI
Comuna Stolnici, judeţul Argeş
(RAN: 18983.01)

Castellum-ul IMAGINEA 9.1-9.5 este situat la 1,2 km E de satul actual, pe o ridicătură, în punctul „Valea Albă", pe malul stâng al râului Cotmeana. Fortificaţia este vizibilă la suprafaţă sub forma unui platou patrulater. Cercetat parţial, situl se prezintă sub forma unui castru de pământ (*caespites*), cu un plan dreptunghiular, având dimensiunile de 63×93 m, cu dimensiunile valului de 15 m lăţime şi 1,40-2 m înălţime. Pe latura de N este vizibil un şanţ cu o deschidere de 18 m şi o adâncime de 1,80 m. Nu există elemente sigure de datare. ●

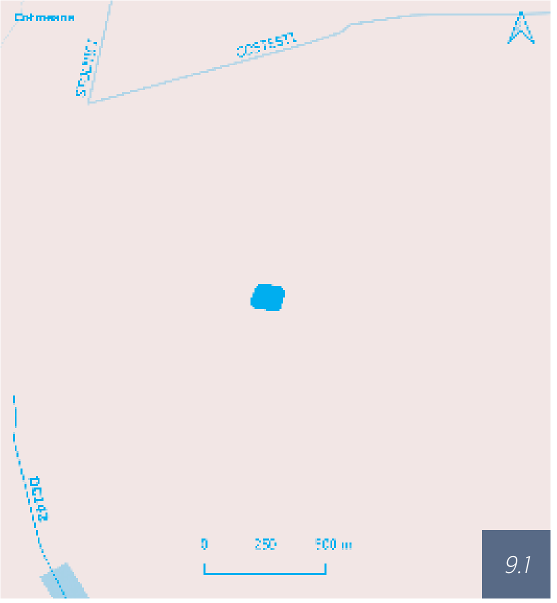

9.1

LOCALIZAREA FORTIFICAŢIEI.

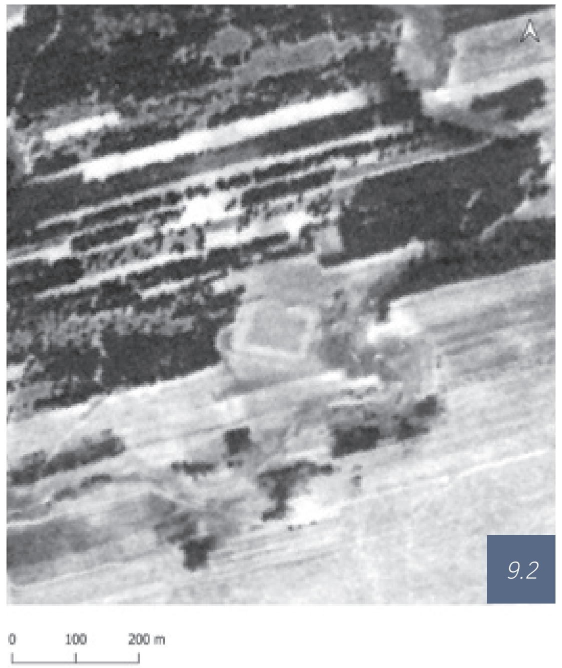

9.2

FOTOGRAFIE DECLASIFICATĂ SATELIT CORONA 1968 (1036-2139F047FORE AUG 18 1968_CENTER FOR ADVANCED SPATIAL TECHNOLOGIES, UNIVERSITY OF ARKANSAS/U.S. GEOLOGICAL SURVEY).

9.3

FOTOGRAFIE OBLICĂ DIN DRONĂ, VEDERE DINSPRE NORD-EST (2022).

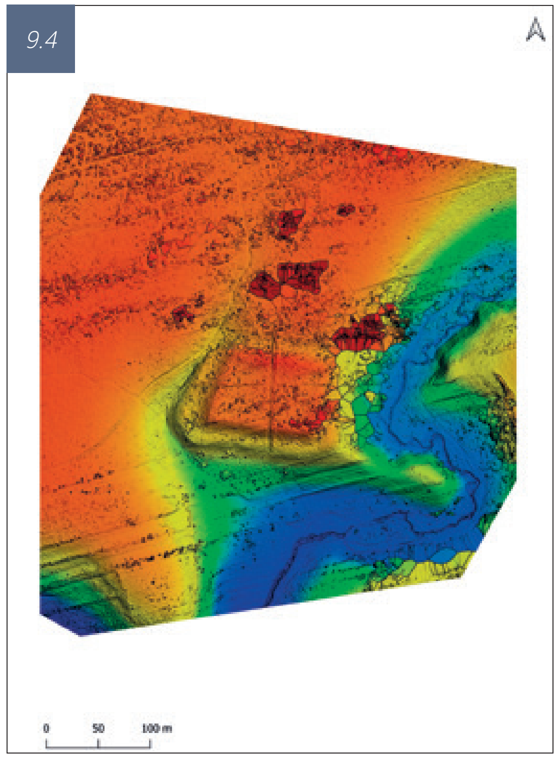

9.4

MODEL DIGITAL AL TERENULUI.

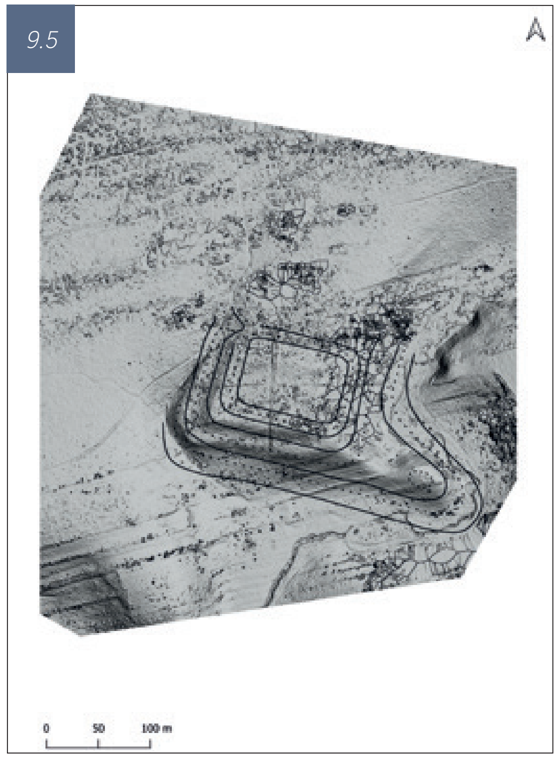

9.5

SUPRAPUNEREA PLANULUI, (DUPĂ BOGDAN – CĂTĂNICIU 1981, FIG 63/D) SUPRAPUS PE MODEL DIGITAL UMBRIT (HILLSAHDE).

Bibliografie

Tocilescu 1900, 127;

Christescu 1937, 125; TIR L 35, 42;

Tudor 1978, 279;

Vlădescu 1983, 121, nr. 36;

Bogdan – Cătăniciu 1981, fig. 63/d,

Vlădescu 1986, 87-88;

Gudea 1997, 76, nr. 57;

Petolescu, C.C., Avram, R., Cioflan, T. şi Amon, L. 1995 (1996), Castrul de pământ de la Fâlfani- Isbăşeşti, jud. Argeş. Raport preliminar, Argesis 7: 31-39;

Marcu 2009, 205, nr. 50;

Măndescu, Dumitrescu şi Păduraru 2014, 103-104, nr. 210.

URLUENI (AZI AFRIMEȘTI)
județul Argeș

URLUENI (AZI AFRIMEȘTI)

Comuna Bârla, județul Argeș
(RAN: 14478.04, AG-I-M-A-3385.01)
(RAN: 14478.05, AG-I-M-A-13385.02)

10.3

FOTOGRAFIE OBLICĂ AERIANĂ, VEDERE DINSPRE EST (IULIE 2010).

Bibliografie

Tocilescu 1900, 132; TIR L 35, 76;

Tudor 1968, 374-375;

Bogdan-Cătăniciu, I. 1977. Nouvelles recherches sur le limes de Sur – Est de la Dacie, Akten des XI. Internationalen Limeskongresses (Székesfehérvár, 1976), 337-338;

Tudor 1978, 308;

Vlădescu 1983, 120-121, nr. 35a; Vlădescu 1986, 87;

Bogdan-Cătănicu, I. 1994. Castella de la Urlueni, Studii și Cercetări de Istorie Veche și Arheologie. 45, 4: 327-355; Bogdan-Cătăniciu 1997, 96-104;

Gudea 1997, 75, nr. 55;

Dudău 2006, 136-137;

Marcu 2009, 245-246, nr. 75;

Măndescu, Dumitrescu și Păduraru 2014, 33-35, nr. 1.

A. URLUENI I

(RAN: 14478.04, AG-I-m-A-3385.01) este un *castellum* IMAGINILE 10.1-10.5 situat la SV de satul actual, pe o colină, pe malul drept al pârâului Cotmeana, în punctul „la Cetate" sau „la Urloaie". Fortificația este vizibilă pe toate laturile sub forma unui val de pământ, iar pe latura de SE este vizibil și șanțul de apărare, în direcția celui de al doilea castru (*Urlueni II*). În cursul cercetărilor arheologice întreprinse aici (V. Christescu 1929-1930; I. Bogdan-Cătăniciu 1973, 1983-1988, apoi cu întreruperi până în anul 2001) au fost evidențiate două faze.

Prima fază este reprezentată de un castru de lemn și pământ, cu plan dreptunghiular, având dimensiunile de 105×123 m. Valul de pământ are 10 m lățime și 1,20 m înălțime, iar pe laturile de E și V este prezent un șanț de apărare cu 25 m deschidere și 1,20 m adâncime. Pe latura de N castrul are șanț dublu, 20 m deschidere și 1,50 m adâncime pentru primul și 8 m deschidere și 2,80 m adâncime, pentru cel de-al doilea. Pe latura de S este prevăzut cu un șanț de apărare cu o deschidere de 30 m și o adâncime de 2 m. Nu au fost identificateelemente de datare.

Cea de-a doua fază este cea a castrului cu zid de cărămidă. Acesta are un plan dreptunghiular cu colțurile rotunjite, având dimensiunile de 105×123 m, păstrând aceeași orientare ca fortificația precedentă. Zidul are o grosime de aproximativ 1,50-1,60 m. Drumul de strajă are trei faze: în prima fază drumul de strajă este sprijinit pe piloni de lemn, în a doua fază se sprijină pe piloni construiți din cărămizi, iar în cea de-a treia, acesta este așezat direct pe un val de pământ. Sunt păstrate șanțurile de apărare ale fazei precedente, iar porțile au o deschidere de 3,50 m, pe laturile de E și N. Turnurile de poartă sunt dreptunghiulare, ușor ieșite în exterior (5,50×5,50+4,70×5,50 m), cercetate la *porta principalis sinistra*, pe latura de E. Turnurile de colț sunt de formă trapezoidală. Clădirea comandamentului (*principia*) a fost parțial dezvelită, având dimensiunile de 29,80×31,50 m. În *latus dextrum* a fost identificată o clădire care ar putea fi locuința comandantului (*praetorium*).

A fost avansată ipoteza conform căreia acest castru ar putea data din timpul lui Hadrian (I. Bogdan-Cătăniciu, N. Gudea). Descoperirile monetare se încadrează însă în secolul al III-lea, de la Elagabal la Filip Arabul, găsite într-unul din cele două castre, probabil în cel de al doilea, de tipul *PMS COL VIM* (Găzdac 2002, p. 584). S-a descoperit o singură monedă de la Traian, într-un context nesigur. Printre descoperiri se poate menționa un opaiț de tip *Firmalampe*, cu ștampila *Ianuari*, datat de autoarea săpăturilor la jumătatea secolului II, dar acesta pare a fi totuși o imitație locală, provincială, care s-ar putea data mai degrabă la începutul secolului III. Pe *via sagularis*, sub materialul de construcție care marchează sfârșitul locuirii în castru a fost descoperită o fibulă, databilă în al treilea sfert al sec. III. Prin prisma celor de mai sus, propunem ca datare a *castellum*-lui prima jumătate a secolului III.

10.1

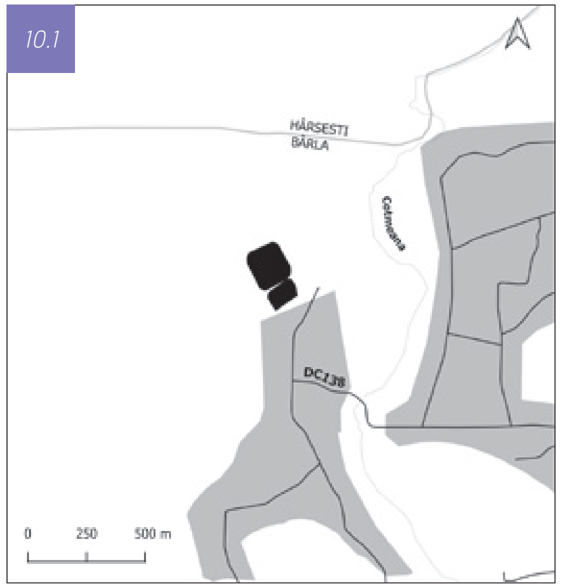

LOCALIZAREA FORTIFICAȚIILOR.

10.2

FOTOGRAFIE DECLASIFICATĂ SATELIT CORONA 1968 (1036-2139F048FORE AUG 18 1968_CENTER FOR ADVANCED SPATIAL TECHNOLOGIES, UNIVERSITY OF ARKANSAS/U.S. GEOLOGICAL SURVEY).

10.4

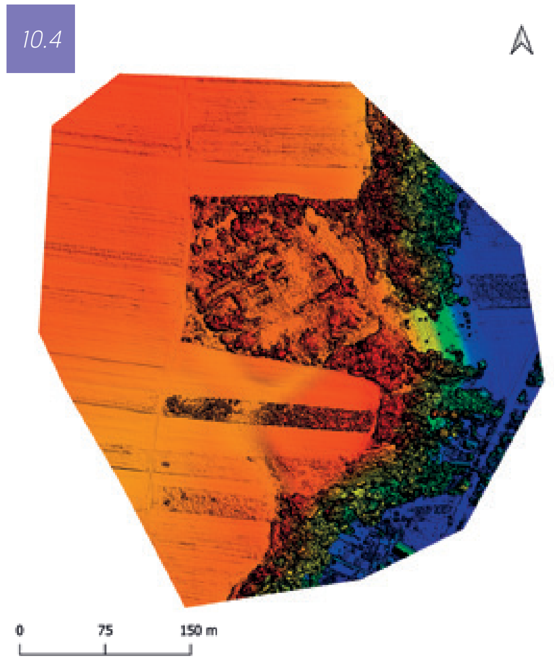

MODEL DIGITAL AL TERENULUI.

10.5

SUPRAPUNEREA PLANULUI, (DUPĂ BOGDAN – CĂTĂNICIU 1981, FIG 63/C) SUPRAPUS PE MODEL DIGITAL UMBRIT (HILLSAHDE).

B. URLUENI II

(RAN: 14478.05, AG-I-m-A-13385.02) este un *castellum* IMAGINILE 10.1-10.5 situat la SV de satul actual pe o colină, pe malul drept al pârâului Cotmeana, la o distanță de 30 m sud de fortificația *Urlueni I*. În cadrul cercetărilor arheologice coordonate de I. Bogdan-Cătăniciu în anul 1973 a fost sondat un castru de lemn și pământ, cu plan dreptunghiular, având dimensiunile de 85×112 m. Pe latura de N are un șanț de apărare cu o deschidere de 30 m și o adâncime de 2 m. Pe latura de V este prezent un șanț cu o deschidere de 25 m și adâncime de 1,20 m. A fost presupusă existența a două faze, ambele distruse de incendiu. Cel mai probabil ultima existând la începutul secolului III, după domnia lui Elagabal. Nu există elemente sigure de datare. ●

Bibliografie

Tocilescu 1900, 132; TIR L 35, 76; I.

Bogdan-Cătăniciu, I. 1977. Nouvelles recherches sur le limes de Sur – Est de la Dacie, Akten des XI. Internationalen Limeskongresses (Székesfehérvár, 1976), 338;

Bogdan – Cătăniciu 1981, fig. 63/c; Bogdan-Cătănicu, I. 1994. Castella de la Urlueni, Studii și Cercetări de Istorie Veche și Arheologie, 45, 4, 355;

Tudor 1978, 254;

Vlădescu 1983, 121, nr. 35b; Vlădescu 1986, 87;

Gudea 1997, 75-76, nr. 56;

Măndescu, Dumitrescu și Păduraru 2014, 33-35, nr. 1;

Teodor 2013, 59, 216, fig. 19 -20.

CRÂMPOIA
județul Olt

FOTOGRAFIE OBLICĂ DIN DRONĂ, VEDERE DINSPRE NORD (2022).

Castellum-ul de la Crâmpoia IMAGINILE 11.1-11.5 este situat la aproximativ 2 km E de satul actual, pe o terasă în zona pâraielor Brăeasa și Vedea. La suprafață se distinge o ridicătură de formă patrulateră. În 1999 s-au făcut cercetări arheologice (din păcate nepublicate), conduse de R. Avram de la Muzeul Militar Național, ale căror urme încă se văd pe teren, prin două secțiuni arheologice rămase deschise: una se află înspre marginea sudică a laturii de vest (exact în dreptul drumului de ogor care vine de la vest), cealaltă exact în partea opusă, respectiv spre marginea de nord a laturii de est. Rolul celor două secțiuni era chiar cel de a studia sistemul de fortificare al castrului. Fortificația este un castru de lemn și pământ, cu plan dreptunghiular, având dimensiunile de 75×102 m cu un val de 10-15 m lățime și 2 m înălțime, înconjurat cu un șanț de apărare cu o deschidere de 11 m și 2 m adâncime. Nu există elemente certe de datare, singurele piese descoperite în ultimele săpături au fost menționate în catalogul expoziției *Muntenia în secolele II-IV p. Chr.* (București, 2001). Printre acestea se numără o monedă din anul 193 și o fibulă cu șarnieră (Scharnierfibel) care se poate data în ultimele decenii ale secolului II – primele decenii ale secolului III (D. Măndescu). ●

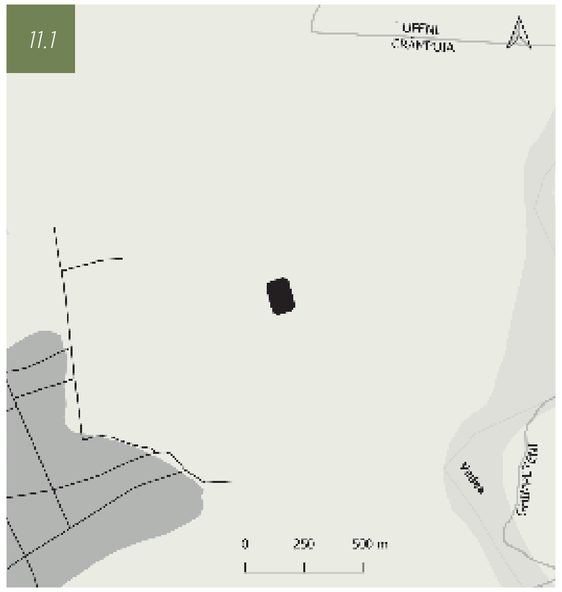

LOCALIZAREA FORTIFICAȚIEI.

FOTOGRAFIE DECLASIFICATĂ SATELIT CORONA 1968 (1104-2155A030AFT AUG 17 1968_CENTER FOR ADVANCED SPATIAL TECHNOLOGIES, UNIVERSITY OF ARKANSAS/U.S. GEOLOGICAL SURVEY).

Bibliografie

Tocilescu 1900, 165; TIR L 35, 43;

Tudor 1978, 277-288, fig. 76;

Vlădescu 1983, 120, nr. 34;
Vlădescu 1986, 87;

Gudea 1997, 72-75, nr. 54;

Bogdan-Cătăniciu 1997, 79;

Măndescu, D. 2006. Descoperiri de suprafață în castrul roman de la Crâmpoia, pe Limes Transalutanus. Apulum 43/I, 269-277;

Marcu 2009, 206, nr. 52;

Teodor 2013, 181, fig. 67.

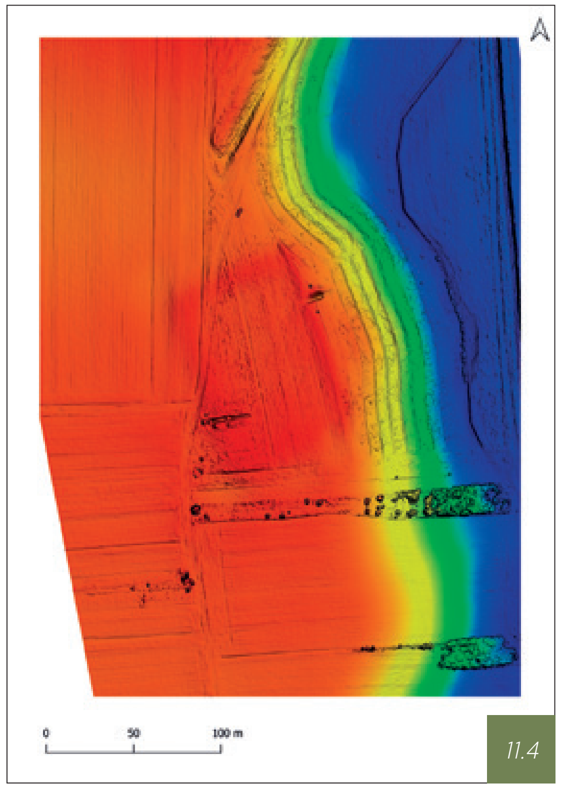

MODEL DIGITAL AL TERENULUI.

RECONSTITUIREA PLANULUI (DUPĂ TUDOR 1978, P. 280, FIG. 76/10) SUPRAPUS PE MODEL DIGITAL UMBRIT (HILLSHADE).

GRESIA
județul Teleorman

12.2

FOTOGRAFIE OBLICĂ AERIANĂ, VEDERE DINSPRE NORD-VEST (2022).

Castellum-ul de la Gresia IMAGINILE 12.1-12.4 se află situat în marginea nordică a satului actual, lângă biserică și cimitir, în punctul „Cocina lui Maiaș Purcaș". Fortificația este recognoscibilă pe toate laturile sub forma unui val de pământ, aferent unui castru de lemn și pământ, cu un plan dreptunghiular (50×60 m). Situl este necercetat astfel că nu se cunosc elemente certe de datare. Se cunoaște o singură descoperire monetară izolată, din timpul împăratului Commodus. Alte descoperiri întâmplătoare de material tegular fragmentar poartă ștampila *[--]B*, similară celor de la Slăveni: CIB (IDR II 527). ●

12.1

LOCALIZAREA FORTIFICAȚIEI.

Bibliografie

Tocilescu 1900, 125; TIR L 35, 44;

Tudor 1978, 277 - 280;

Vlădescu 1983, 120, nr. 33; Vlădescu 1986, 87;

Gudea 1997, 74, nr. 53; Avram et al. 1996 (1997), Cronica cercetărilor arheologice, 23-34;

Dudău 2006, 113;

Marcu 2009, 207, nr. 53,

Teodor 2013, 40, fig. 13 și 148, fig. 57.

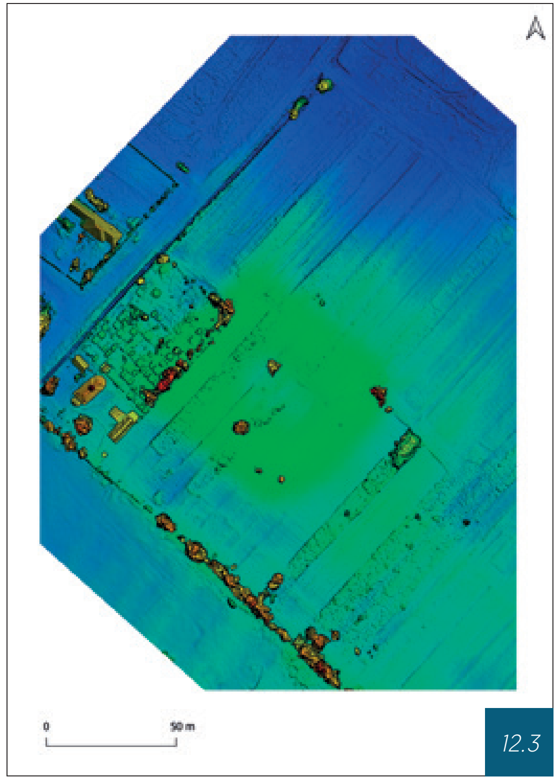

12.3

MODEL DIGITAL AL TERENULUI.

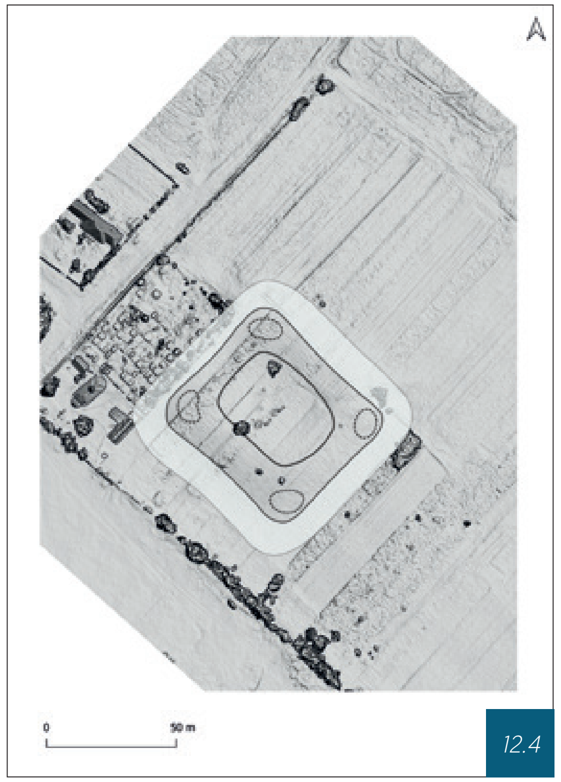

12.4

RECONSTITUIREA PLANULUI (DUPĂ GUDEA 1997, 74, FIG. 53) SUPRAPUS PE MODEL DIGITAL UMBRIT (HILLSHADE).

ROȘIORII DE VEDE
județul Teleorman

Fortificația de mici dimensiuni de la Roșiorii de Vede este un *castellum* de lemn și pământ IMAGINILE 13.1-13.6 situat la SV de localitatea actuală, pe o terasă aflată la aproximativ 20 m deasupra Văii Urlui. La suprafață fortificația este vizibilă pe toate laturile sub forma unui val de pământ, necercetat, de formă aproape rectangulară (65 x 47 m). ●

13.1

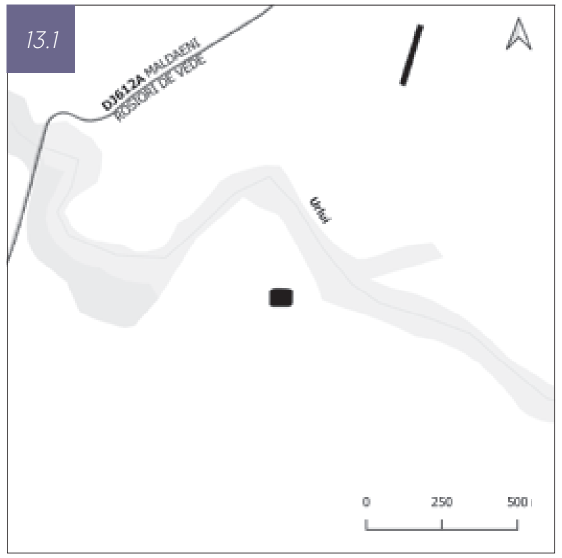

LOCALIZAREA FORTIFICAȚIEI.

13.2

FOTOGRAFIE DECLASIFICATĂ SATELIT CORONA 1965 (1026-2088A102AFT NOV 3 1965_CENTER FOR ADVANCED SPATIAL TECHNOLOGIES, UNIVERSITY OF ARKANSAS/U.S. GEOLOGICAL SURVEY).

Bibliografie

Tocilescu 1900, 130; TIR L 35, 63;

Tudor 1978, 297;

Vlădescu 1983, 120; Vlădescu 1986, 87;

Gudea 1997, 73, nr. 51;

Marcu 2009, 229, nr. 67,

Teodor 2013, 35, fig. 9 și 177; Teodor 2016 (2017), Cronica cercetărilor arheologice din România, 238-242, nr. 136;

Ștefan și Ștefan 2016, 32, fig. 6.

FOTOGRAFIE OBLICĂ AERIANĂ, VEDERE DINSPRE NORD-VEST (IULIE 2010).

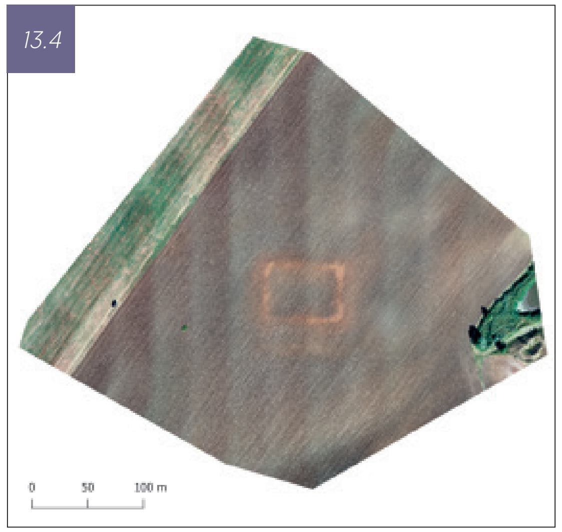

ORTOFOTOPLAN DRONĂ.

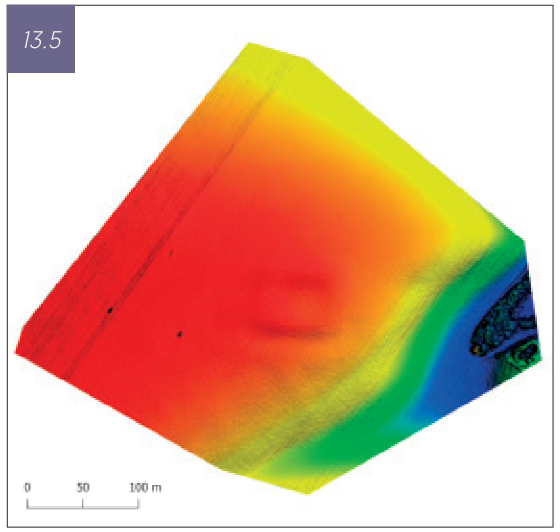

MODEL DIGITAL AL TERENULUI.

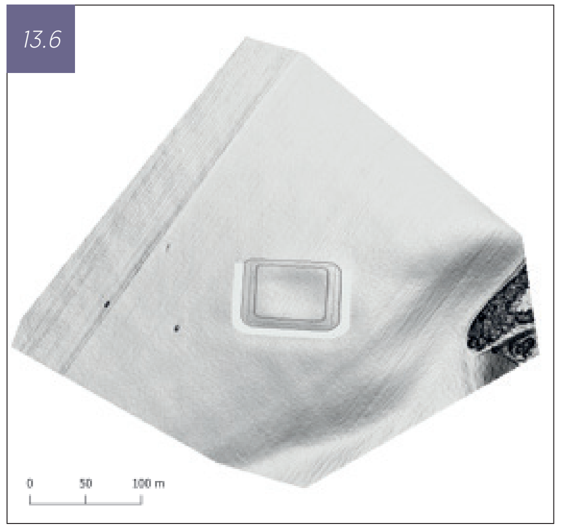

RECONSTITUIREA PLANULUI (DUPĂ GUDEA 1997, 73, FIG. 51) SUPRAPUS PE MODEL DIGITAL UMBRIT (HILLSHADE).

BĂNEASA
județul Teleorman

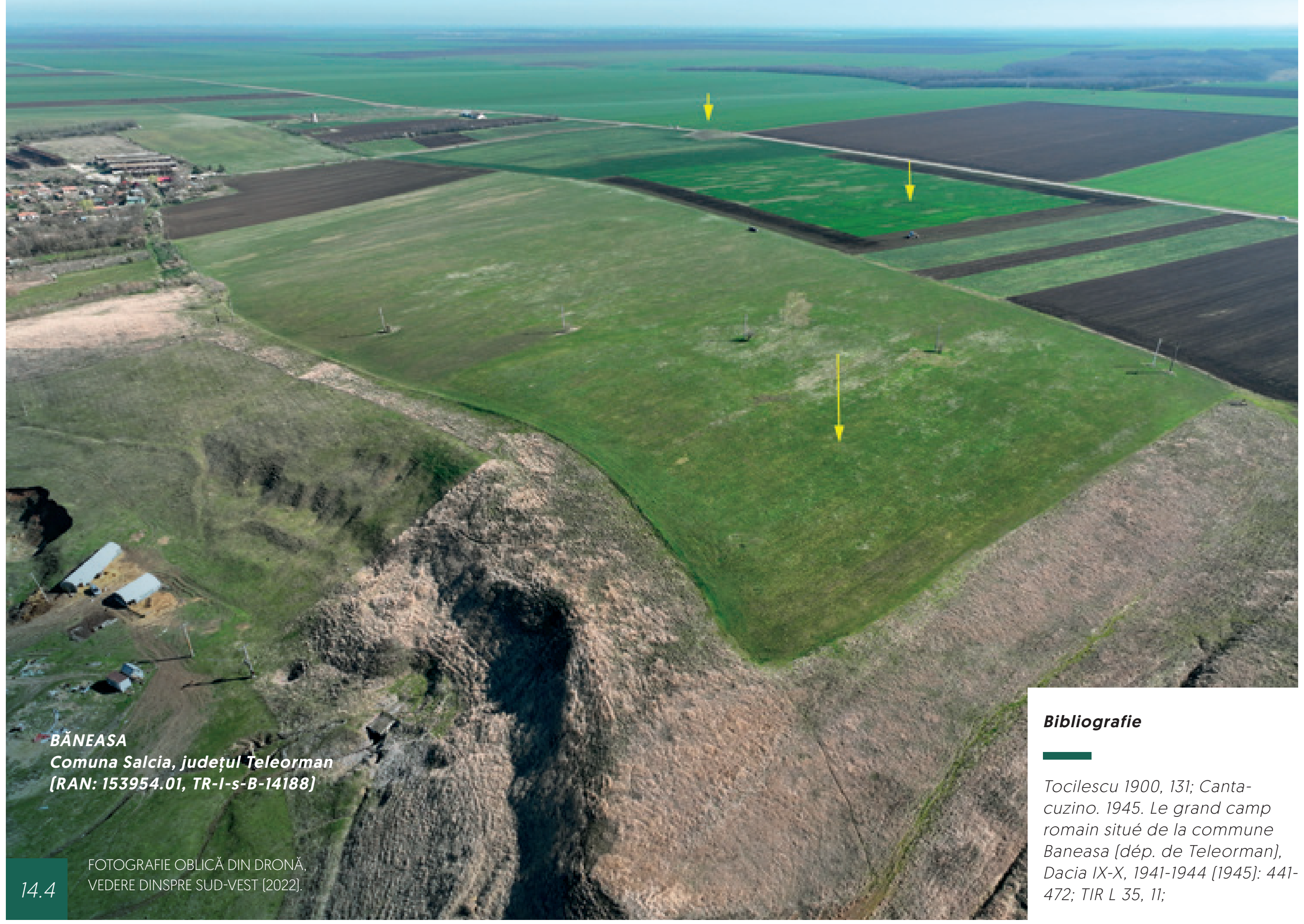

FOTOGRAFIE OBLICĂ DIN DRONĂ, VEDERE DINSPRE SUD-VEST (2022).

A. BĂNEASA I (RAN: 153954.01, TR-I-s-B-14188) este un castru auxiliar IMAGINILE 14.1-14.7, ținând cont de dimensiuni, amplasat la SE de satul actual pe o terasă înaltă, în punctul „La Cetate”. Fortificația a fost distrusă în mare parte de lucrările agricole. În urma cercetărilor conduse de Gh. Cantacuzino în anul 1943 a fost evidențiată o singură fază: castru de lemn și pământ, cu plan dreptunghiular, având dimensiunile de 135 x 135 m (2,2 ha). Sistemul de fortificare este compus dintr-un val de pământ, fiind identificat un singur șanț. I. Bogdan-Cătăniciu propune trei faze: 1. castru cu val de pământ; 2. castru cu Holz-Erde-Mauer, lat de 3 m, construit în general pe marginea exterioară a valului anterior; 3. o refacere peste dărâmături a valului de pământ și lemn. Conform acestei teorii prima fază ar data de la mijlocul secolului II.

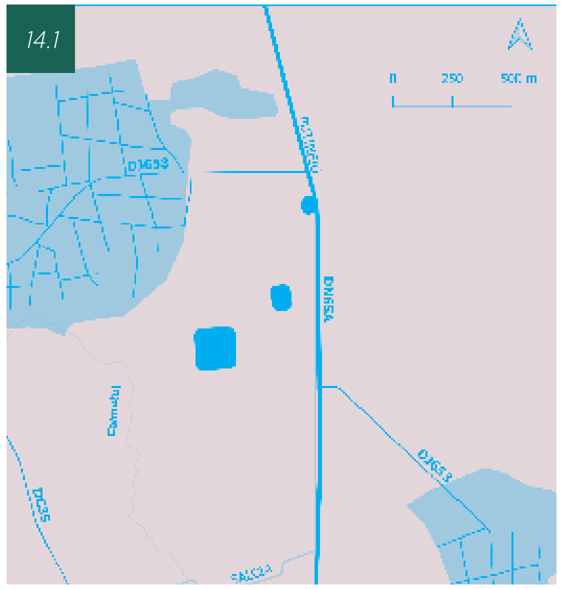

LOCALIZAREA FORTIFICAȚIILOR ȘI A TURNULUI.

Bibliografie

Tocilescu 1900, 131; Cantacuzino. 1945. Le grand camp romain situé de la commune Baneasa (dép. de Teleorman), Dacia IX-X, 1941-1944 (1945): 441-472; TIR L 35, 11;

Tudor 1978, 265, nr. 5;

Vlădescu 1983, 119, nr. 31a; Vlădescu 1986, 86-87;

Bogdan – Cătăniciu 1981, 36; Bogdan-Cătăniciu 1997, 92- 94;

Gudea 1997, 72, nr. 49;

Dudău 2006, 95-96;

Marcu 2009, 181, nr. 38;

Teodor, E.S. și Dumitrașcu, E. 2019. Excavations at the Eastern Gate of the Băneasa Roman fort. Cercetări Arheologice 26, 103-124, fig. 1-2, DOI: doi.org/10.46535/ca.26.03.

14.7

FOTOGRAFIE OBLICĂ AERIANĂ (TURN?), VEDERE DINSPRE NORD-VEST (IULIE 2010).

B. BĂNEASA II (RAN: 153954.03, TR-I-s-B-14188) este un *castellum* situat la SE de satul actual, pe o terasă orientată V-E, la 225 m est față de fortificația Băneasa I și la 150 m vest față de valul frontierei (Fig. 14.1 – 14.6). Puțin vizibil la suprafață, necercetat, castrul de lemn și pământ are dimensiunile de 45×63 m și este fortificat cu val de 8 m lățime și 1,50 m înălțime, înconjurat de un șanț cu o deschidere de 6,50-7 m și 1,20 m adâncime. Nu sunt cunoscute elemente certe de datare. ●

Bibliografie

Tocilescu 1900, 131; Cantacuzino. 1945. Le grand camp romain situé de la commune Baneasa (dép. de Teleorman), Dacia IX-X, 1941-1944 (1945), 445; TIR L 35, 11;

Tudor 1978, 265, nr. 5;

Bogdan – Cătăniciu1981, 36;

Vlădescu 1983, 119-120, nr. 31b; Vlădescu 1986, 86-87;

Gudea 1997, 72-73, nr. 49 - 50;

Marcu 2009, 181, nr. 38;

Ștefan și Ștefan 2016, 31, fig. 5;

Teodor, E.S. și Dumitrașcu, E. 2019. Excavations at the Eastern Gate of the Băneasa Roman fort. Cercetări Arheologice 26, 103-124, fig. 1-2, DOI: https://doi.org/10.46535/ca.26.03.

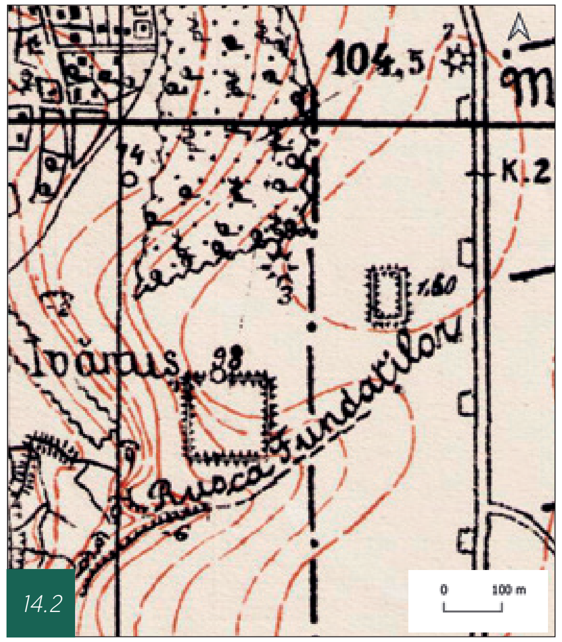

14.2

LOCALIZAREA FORTIFICAȚIILOR DE LA BĂNEASA PE PLANURILE DIRECTOARE DE TRAGERE, 3638, RIDICARE TOPOGRAFICĂ 1907-1908, NOMENCLATURA LOCALITĂȚILOR DUPĂ SERVICIUL STATISTIC 1952.

14.3

FOTOGRAFIE DECLASIFICATĂ SATELIT CORONA 1965 (1103-1058F029FORE MAY 5 1968_CENTER FOR ADVANCED SPATIAL TECHNOLOGIES, UNIVERSITY OF ARKANSAS/U.S. GEOLOGICAL SURVEY).

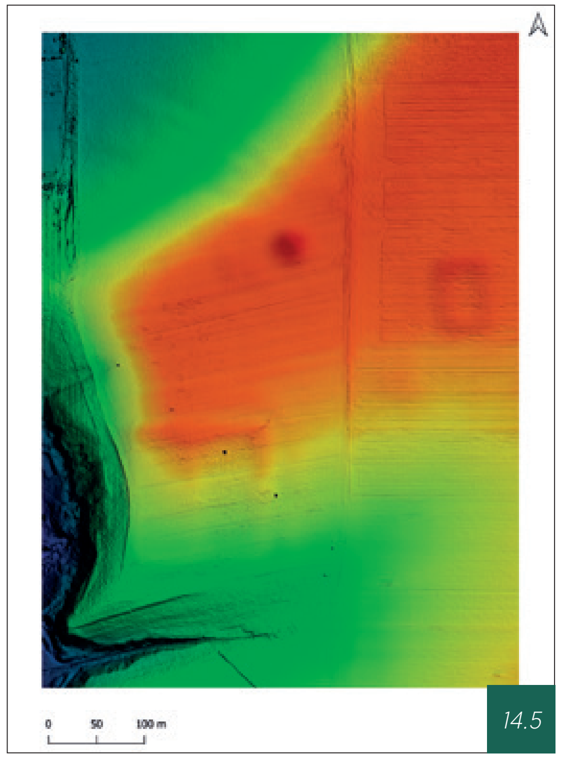

14.5

MODEL DIGITAL AL TERENULUI.

14.6

RECONSTITUIREA PLANULUI (DUPĂ TUDOR 1978, 280, FIG. 76/5) SUPRAPUS PE MODEL DIGITAL UMBRIT (HILLSHADE).

PUTINEIU
județul Teleorman

PUTINEIU

Comuna Putineiu, județul Teleorman (RAN 153838.01, TR-I-S-A-14219)

Fortificația IMAGINILE 15.1-15.3 se află la S de satul actual, la S de pârâul Călmățui, în punctul „La Cimitir", vizibil la suprafața pământului sub forma unui val de pământ ce descrie un pătrat cu latura de 53 m. Foarte probabil este vorba de un castru auxiliar de lemn și pământ sau mai degrabă *Numeruskastell*, parte a limes-ului transalutan, cu un plan pătrat, având dimensiunile de 53×53 m (0,3 ha). Cercetările coordonate de I. Bogdan-Cătăniciu (1975, 1978-1979) au evidențiat o singură fază. Elementele de fortificație au fost identificate mai bine pe latura de S: val de 9 m lățime și 1,10 m înălțime; înconjurat de două șanțuri de apărare (3 m deschidere, 1,50 adâncime; 4×1,75 m). Distanța dintre cele două valuri este de 2 m. Pe latura de S a fost descoperită o intrare. ●

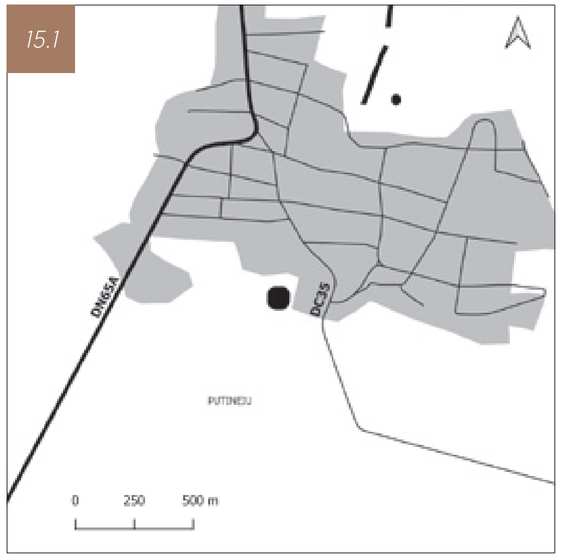

15.1

LOCALIZAREA FORTIFICAȚIEI.

Bibliografie

Bogdan-Cătăniciu 1977, 337.;

Tudor 1978, 290, 312;

Bogdan- Cătăniciu, I. 1980. Săpături pe linia de fortificați transalutană, Materiale și cercetări arheologice XIV: 658-660; Bogdan-Cătăniciu 1981, fig. 60;

Vlădescu 1983, 119, nr. 30; Vlădescu 1986, 86;

Bogdan-Cătăniciu 1997, 105-106, fig. 76;

Gudea 1997, 70-72, nr. 48;

Marcu 2009, 213, nr. 61,

Teodor 2013, 25-26;

Teodor, E.S. 2016. De pază pe Limes Transalutanus. Despre turnurile de pe segmentul sudic, Arheologia peisajului și frontiera romană, Lucrările simpozionului din 20 noiembrie 2015: 67-96. București: Muzeul Național de Istorie a României.

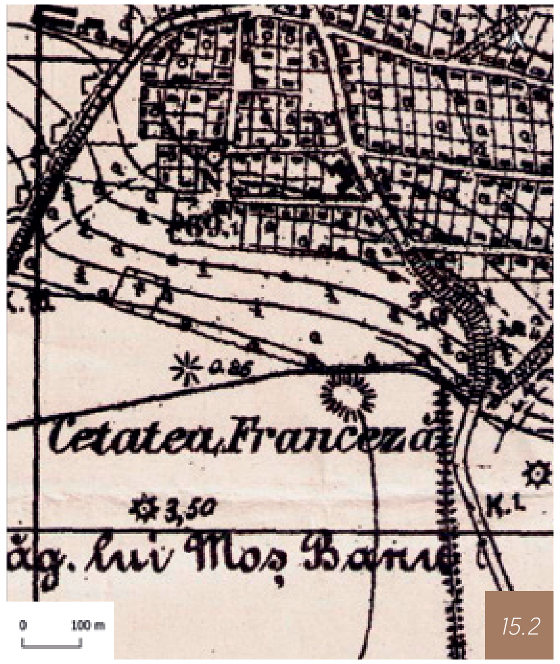

15.2

LOCALIZAREA FORTIFICAȚIEI PE PLANURILE DIRECTOARE DE TRAGERE, 3637, RIDICARE TOPOGRAFICĂ 1907-1908.

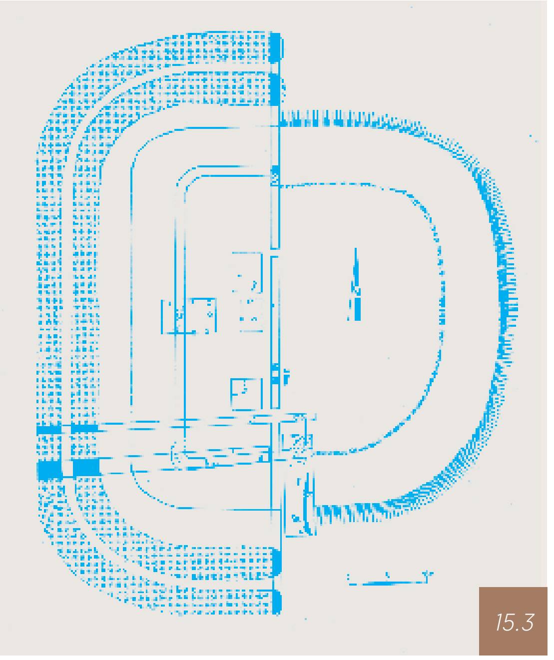

15.3

PLANUL SĂPĂTURILOR ARHEOLOGICE (BOGDAN-CĂTĂNICU 1997, FIG. 76).

POIANA (FOST FLĂMÂNDA) județul Teleorman

POIANA (FOST FLĂMÂNDA)

Comuna Traian, județul Teleorman (RAN: 151727.01, TR-I-S-B-14218)

16.3 FOTOGRAFIE OBLICĂ DIN DRONĂ, VEDERE DINSPRE NORD-VEST (2022).

Este primul castru IMAGINILE 16.1-16.3 din sistemul de apărare al *limes*-ului Transalutan, fiind situat pe malul Dunării, în punctul „La Culă”. Urme vizibile la suprafață au fost semnalate pe laturile de N și de V. Latura sudică a fost distrusă de apele Dunării. Latura nordică este suprapusă astăzi de un dig. Cercetările coordonate de I. Bogdan-Cătăniciu (1971, 1978-1979) au evidențiat un castru de lemn și pământ, cu plan patrulater, având dimensiunile de 350×390 m. Sistemul de fortificare este compus dintr-un val de 8-20 m grosime și 1-1,50 m înălțime, înconjurat de un șanț de apărare de 5-15 m deschidere și 1,50-1,90 m adâncime. Nu se poate stabili cu certitudine cronologia sitului. În anii 1977-1978, I. Bogdan-Cătăniciu a încercat să stabilească raportul de cronologie relativă dintre valul transalutan și fortificație prin secționarea acestora, observând că traseul valului este în continuarea *agger*-ului castrului pe latura de E. În colțul de NE al castrului, șanțul a fost săpat în spatele valului transalutan, argument, în opinia autoarei cercetărilor, că valul și fortificația nu au fost concepute simultan. Cu ocazia săpăturilor s-a găsit o ștampilă a legiunii *XIII Gemina*, ștampilă ce sugerează că un detașament al legiunii a fost staționat aici. De asemenea au fost descoperite un templu din cărămidă și o ștampilă *COH I[- -]*.

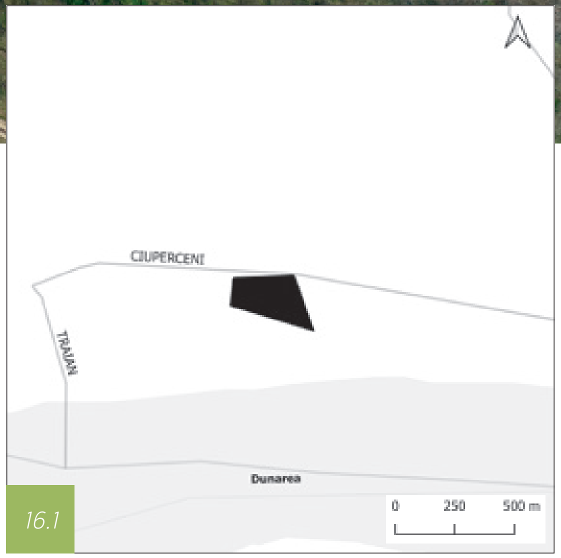

16.1 LOCALIZAREA FORTIFICAȚIEI.

16.2 ORTOFOTOPLAN DRONĂ SUPRAPUS DE RECONSTITUIREA PLANULUI FORTIFICAȚIEI (DUPĂ TEODOR 2013, 18, FIG. 4).

Bibliografie

TIR L 35, 4; Tudor 1978, 286;

Bogdan- Cătăniciu, I. 1980. Săpături pe linia de fortificații transalutană, Materiale și cercetări arheologice XIV, 658-659; Bogdan-Cătăniciu 1981, fig. 59 a-b;

Vlădescu 1983, 119, nr. 29; Vlădescu 1986, 87;

Bogdan-Cătăniciu, 1997, 42-43, 86-87, 90, fig. 9-10;

Gudea 1997, 70-71, nr. 47, P;

Teodor 2013, 18, fig. 4;

Hanson, W.S. and Oltean, I.A. 2012. Defining the Roman Limes in Romania: the Contribution of Aerial and Satellite Remote Sensing, Proceedings of the 22nd International Congress of Roman frontier Studies, Ruse, Bulgaria, September 2012, p. 5, fig. 3a - 3b.

TÂRGȘORUL VECHI județul Prahova

Castrele din nord-vestul munteniei

TÂRGȘORUL VECHI

Comuna Târgșorul Vechi, județul Prahova (RAN: 130927.01, PH-I-S-A-16216.04, RO262)

17.3 FOTOGRAFIE OBLICĂ DIN DRONĂ 2020, VEDERE DINSPRE SUD-VEST (ȚENTEA, CĂLINA 2019, P. 195, FIG. 34).

Castrul de la Târgșorul Vechi IMAGINILE 17.1-17.3 este suprapus parțial de incinta Mănăstirii Turnu și de drumul DJ 129. Dimensiunile presupuse pe baza cercetărilor recente sunt 90 × 110 m. A fost construit în epoca cuceririi Daciei și abandonat la începutul domniei lui Hadrian.

Materialul tegular conține stampilele legiunii *XI Claudia Pia Fidelis* și cohortei *I Flavia Commagenorum*. Băile, situate la aproximativ 80 metri sud-vest de colțul castrului, au fost cercetate parțial cu ocazia unor săpături de salvare.

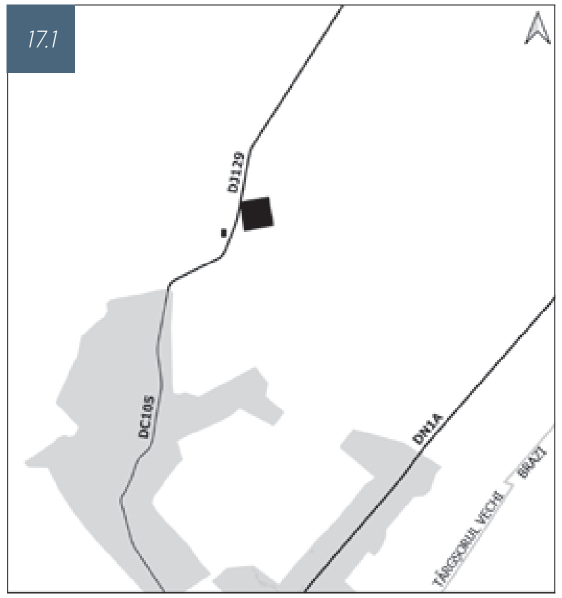

17.1 LOCALIZAREA FORTIFICAȚIEI ȘI A BĂILOR.

17.2 LOCALIZAREA FORTIFICAȚIEI ȘI A BĂILOR (MĂGUREANU ET AL. 2017, 103-114, ȚENTEA, CĂLINA 2019, P. 195, FIG. 33).

Bibliografie

Diaconu, Gh. 1965. Tîrgșor, Necropola din secolele III-IV p. Chr. București: Editura Academiei Republicii Populare Române; Ciupercă,

B. Măgureanu, A.,. și Anton, A. 2012. The Presence of Rome in Barbaricum: Archaeological Evidence of the Interaction between Romans and Barbarians in the Târgșoru Vechi Area, Proceedings of the 22nd International Congress of Roman Frontier Studies, Ruse, Bulgaria;

Măgureanu, A., Ciupercă, B., Constantin, C. și Anton, A. 2017. The Roman Baths in Târgșoru Vechi, Caietele ARA 8, 103-114;

Țentea, O. și Călina, V.N., 2019, Peisajul arheologic al castrului Mălăiești, Cercetări Arheologice 26, pag. 169-196, DOI: https://doi.org/10.46535/ca.26.06.

MĂLĂIEŞTI judeţul Prahova

Castrele din nord-vestul munteniei

18.3 FOTOGRAFIE OBLICĂ DIN DRONĂ, VEDERE DINSPRE SUD-EST (2020).

Fortificaţia IMAGINILE 18.1-18.3 se află în extremitatea sudică a unei terase situate la confluenţa râurilor Teleajen şi Vărbilău, în punctul „La Cetate". Cercetările arheologice în castrul roman de la Mălăieşti au început la finele anilor 1930, perioadă în care colonelul topograf Constantin Zagoriţ a realizat un plan topografic detaliat al întregului areal, incluzând, printre altele fortificaţia romană şi băile.

Primele cercetări arheologice sistematice au fost efectuate în anul 1954 de către Grigore Florescu şi Expectatus Bujor. În urma lucrărilor de plantare a unei livezi în anul 1985 au fost efectuate săpături de salvare de către Dan Lichiardopol. Cercetările arheologice recente, coordonate de Ovidiu Ţentea, s-au derulat între 2011-2019, fiind degajată complet clădirea băilor, iar în castru, sistemul de fortificaţii şi două barăci din *praetentura*.

Cercetările arheologice, corelate cu cele geofizice, au evidenţiat structura şi configuraţia sistemului defensiv, precum şi date semnificative ale organizării interne. Judecând după dimensiunile castrului (180 × 160 m), numărul mare de barăci, dimensiunile şi structura acestora, în fortificaţie putea staţiona o vexilaţie cuprinsă între 600 şi 800 soldaţi. Numele trupei rămâne necunoscut. Băile se află pe terasa inferioară, lângă platoul pe care a fost construit castrul. Clădirea a fost construită după modelul băilor bloc, cu două rânduri de încăperi, fiind identificate: *apodyterium* (vestiarul), *frigidarium* (bazinul cu apă rece), *tepidarium* (bazinul cu apă caldă), *caldarium* (bazinul cu apă caldă), *laconium* sau *sudatorium* (baia de aburi/saună). ●

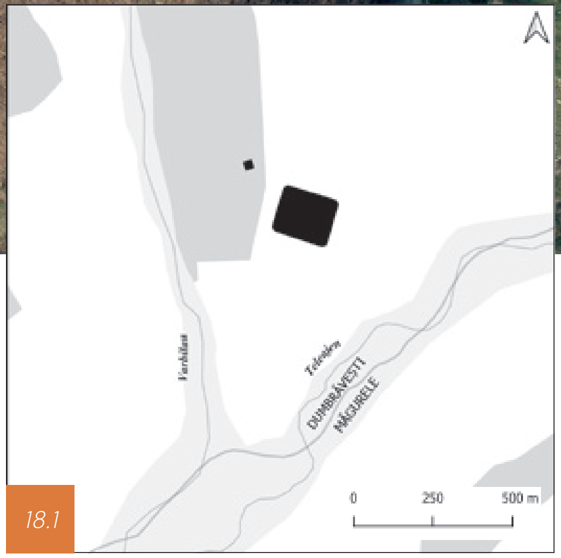

18.1 LOCALIZAREA FORTIFICAŢIEI ŞI A BĂILOR.

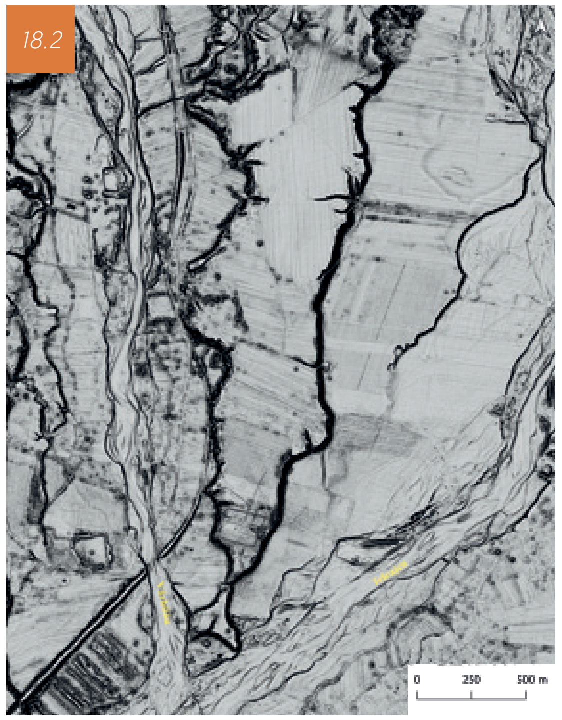

18.2 HARTA TERASEI DINTRE TELEAJEN ŞI VĂRBILĂU ŞI CASTRUL ROMAN DE LA MĂLĂIEŞTI, LIDAR HILLSHADE FLAT TERRAIN, INTERPRETARE DUPĂ [ZAGORIŢ 1940, 10; ŢENTEA, CĂLINA 2019, P. 181, FIG. 6].

Bibliografie

Zagoriţ, C. 1940. Castrul roman de la Mălăieşti şi cetatea dacă de la V. Humei din judeţul Prahova. Ploieşti: Progresul Grafic: 17-22;

Florescu, Gr. şi Bujor, E. 1955. Săpăturile arheologice de la Mălăieşti. Studii şi Cercetări Istorie Veche 6, 271–279;

Ţentea, O. şi Matei-Popescu, F. 2015. Why there? The preliminaries of constructing the Roman frontier in South-East Dacia. Acta Musei Napocensis 52/1: 109-130;

Ţentea, O., Popa, A. şi Cîmpeanu, A. 2018. Mălăieşti. A trajanic fort in Muntenia – the results of recent magnetometric surveys, Acta Musei Napocensis 55, I: 227–240;

Ţentea, O. 2018. Baths and bathing in Dacia under Trajan, in: C.S. Sommer, and S. Matešić (eds) LIMES XXIII: Proceedings of the 23rd Congress on Roman Frontier Studies Ingolstadt 2015: 134-138. Mainz: Nünnerich-Asmus Verlag;

Ţentea, O. şi Călina, V. 2019. Peisajul arheologic al castrului Mălăieşti, Cercetări Arheologice 26, pag. 169-196, 2019, DOI: https://doi.org/10.46535/ca.26.06;

Angheluţă, L.-M., Ţentea, O., Ghervase, L., Cortea, I.M., Dinu, M., Răţoiu, L.C. şi Pârău, A.C. 2022. Integrated multi-analytical study of the bronze vessel from Mălăieşti Roman fort. Journal of Ancient History and Archaeology 9.1: 169-180;

Mustaţă, S. şi Ţentea, O. 2022. The Roman metal vessels from Mălăieşti Roman fort. In: V. Bârcă, S. Mustaţă, V.-A. Lăzărescu, V. Rusu-Bolindeţ, D. Matei (eds.), Faber. Studies in Honour of Sorin Cociş at his 65th Anniversary, Cluj-Napoca.

DRAJNA DE SUS judeţul Prahova

Castrele din nord-vestul munteniei

Castrul de la Drajna de Sus IMAGINILE 19.1-19.4 a fost identificat în partea de nord-vest a localităţii actuale, în punctul „Grădişte", pe un platou situat la confluenţa râului Drajna şi a pârâului Ogretin. Cercetările arheologice au fost efectuate în două perioade distincte: Gh. Ştefan (1939-1940), respectiv M. Zahariade (1992-1996, 2011-2015).

Castrul de piatră este dreptunghiular, având dimensiunile de 176×233 m. Incinta este construită între două ziduri de piatră - realizate în tehnică de construcţie uşor diferită – amplasate la o distanţă de 1,90 m (tehnica de construcţie este asemănătoare incintei castrelor de la Breţcu şi Hoghiz). Colţurile incintei sunt rotunjite, fiind cercetate până acum două porţi. În interior, a fost identificată clădirea comandamentului (*principia*), respectiv o clădire situată în vecinătatea vestică (*praetorium*?). Materialul ceramic de construcţie a fost marcat cu ştampilele legiunilor Moesiei Inferior: *V Macedonica*, *I Italica*, *XI Claudia Pia Fidelis* şi al cohortei *I Flavia Commagenorum*.

Cel mai probabil, băile şi o parte din aşezarea civilă erau dispuse înspre Est, în proximitatea râului Ogretin, zonă în care era asigurat accesul la apă şi la materie primă pentru materialul de construcţie ceramic. ●

17.3 19.4. DRAJNA DE SUS, FOTOGRAFIE OBLICĂ DIN DRONĂ 2020, VEDERE DINSPRE SUD-EST [ŢENTEA, CĂLINA 2019, P. 194, FIG. 31].

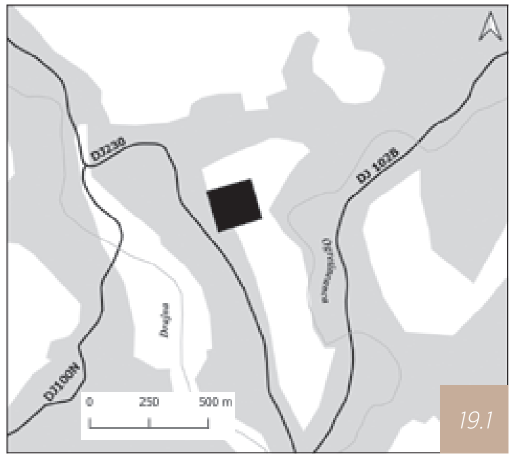

19.1 LOCALIZAREA FORTIFICAŢIEI.

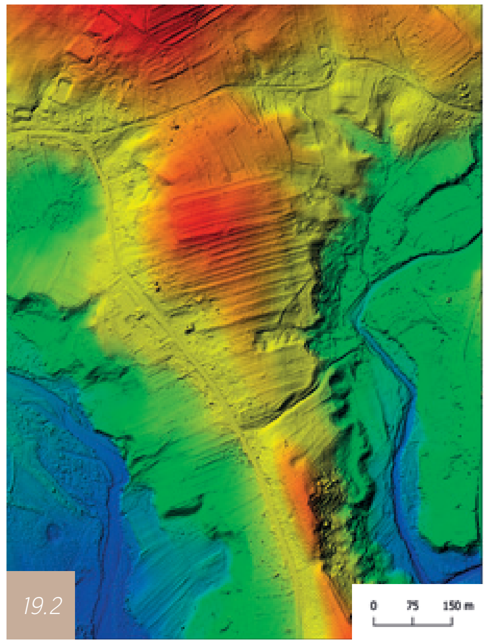

19.2 MODEL DIGITAL AL TERENULUI, LIDAR.

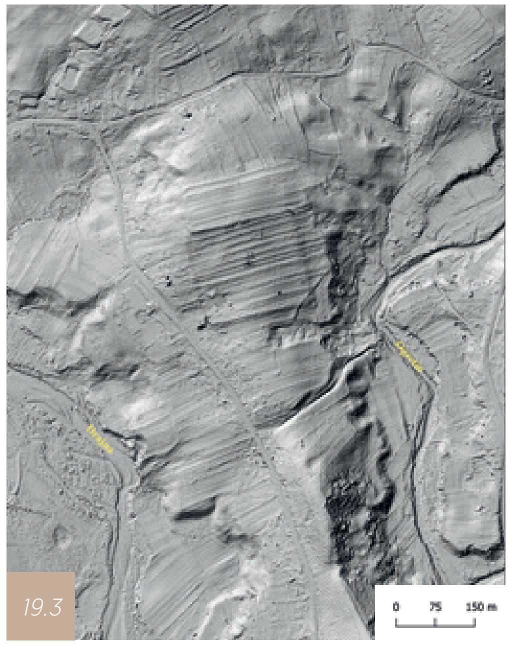

19.3 SUPRAPUNEREA PLANULUI [ZAHARIADE 1997, FIG 2] PE MODEL DIGITAL UMBRIT LIDAR.

Bibliografie

Ştefan, Gh. 1945-1947. Le camp romain de Drajna-de-Sus, Dacia XI-XII, 115-144;

Zahariade, M. şi Dvorski, T. 1997. The Lower Moesian army in northern Wallachia (A.D. 101-118), Bucureşti: The Sylvi Pub. House;

Zahariade, M. 2017. New Thoughts on old Subjects: the Romans in the Sub Carpathian Area in A.D. 101–106. With a Hawkish Eye on the Role of the Drajna de Sus Roman Camp, în: C. C. Petolescu, M. Galinier şi f. Matei-Popescu (eds.), Divus Traianus. Travaux du Colloque International de Drobeta-Turnu Severin, 16–17 june 2017, Bucureşti, 2018, 127-147;

Ţentea, O. şi Călina, V. 2019. Peisajul arheologic al castrului Mălăieşti, Cercetări Arheologice 26, pag. 169-196, DOI: https://doi. org/10.46535/ca.26.06, p. 175-176, 192-194, fig. 24-31.

PIETROASELE
județul Buzău

Castrele din nord-vestul munteniei

20.2

FOTOGRAFIE OBLICĂ DIN DRONĂ, VEDERE DINSPRE NORD-EST (2016).

Castrul de piatră IMAGINILE 20.1-20.3, având dimensiunile de 158 x 124 m, a fost construit sub Traian, dar abandonat la începutul domniei lui Hadrian. A fost din nou utilizat la începutul sec. III, în timpul domniei lui Caracalla. Materialul tegular descoperit aici a fost marcat cu ştampilele legiunii *XI Claudia Pia Fidelis*, precum şi purtând epitetul *Antoniniana*, acordat evident pe timpul lui Caracalla. Este posibilă şi o refacere la începutul sec. IV. Aici a fost descoperit celebrul tezaur, compus din 26 de obiecte de aur, cunoscut sub numele „Cloşca cu puii de aur", datat la începutul sec. V. A fost cercetat, de asemenea, un edificiu termal IMAGINEA 20.4, înconjurat cu un zid perimetral (peribolos?). ●

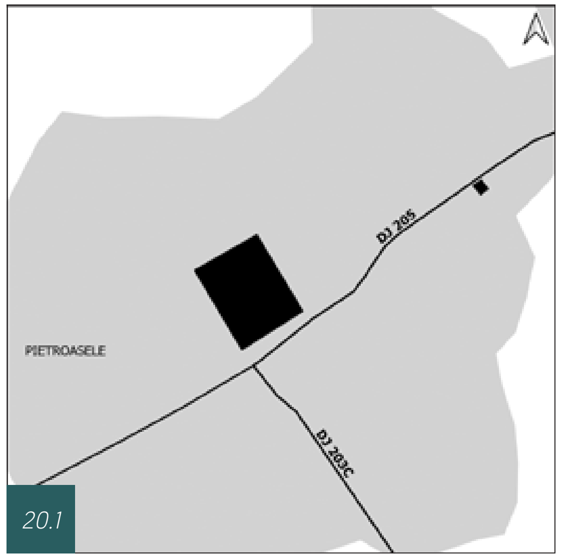

20.1

LOCALIZAREA FORTIFICAȚIEI ŞI A BĂILOR.

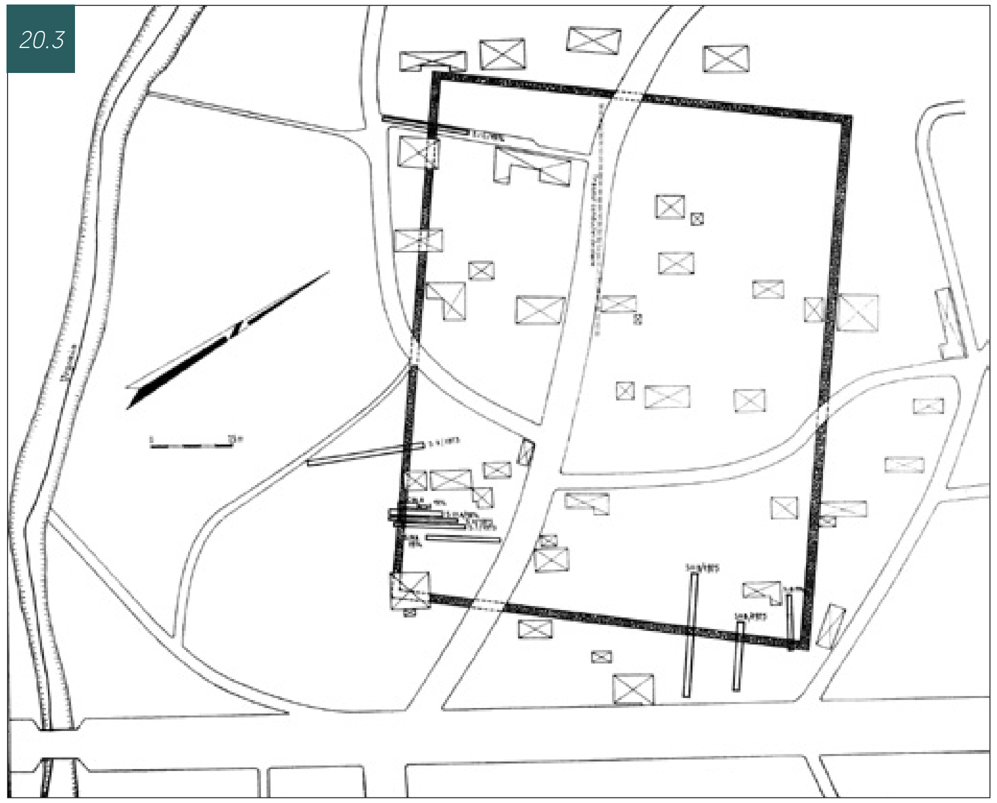

20.3

PLANUL SĂPĂTURILOR ARHEOLOGICE (DIACONU ET AL. 1977, 202, FIG. 3).

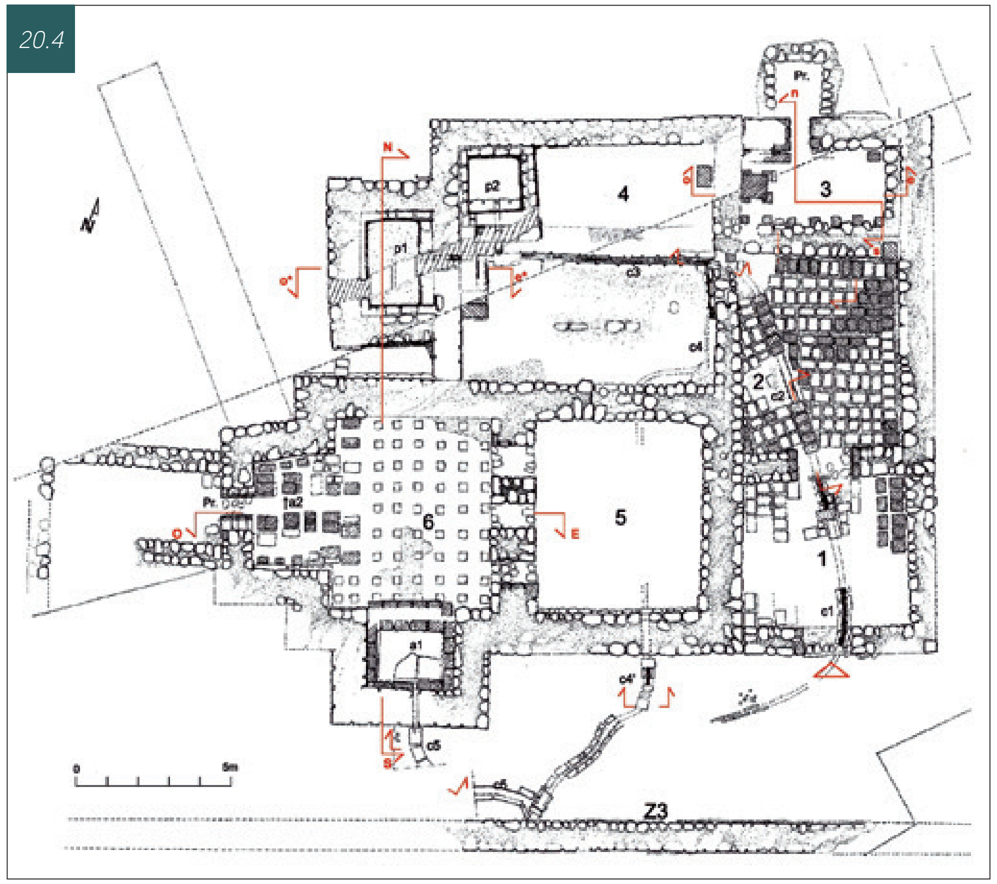

20.4

PLAN BALENUM (MĂRGINEANU 2015, 93, FIG. 2).

Bibliografie

TIR L 35, 58; Diaconu, Gh. 1977. Daco- romanii la curbura Carpaților, Pontica X, 153-157;

Diaconu et al. 1977. L'ensemble archéologique de Pietroasele, Dacia N.S. 21, 199-220, fig. 2;

Stăicuț, G. 2020. Dovezi epigrafice ale prezenței legiunii XI Claudia la Pietroasele, Musaios 15, 211-238; Stăicuț, G. 2011. Pietroasele – the edifice with hypocaustum. Epigraphic evidence of legio XI Claudia. Caietele ARA (Asociația Arhitectură. Restaurare. Arheologie), 2, 87-99;

Mărgineanu- Cârstoiu, M. 2015. Un balneum a Pietroasele, Caietele ARA 6, 91-120, fig. 2).

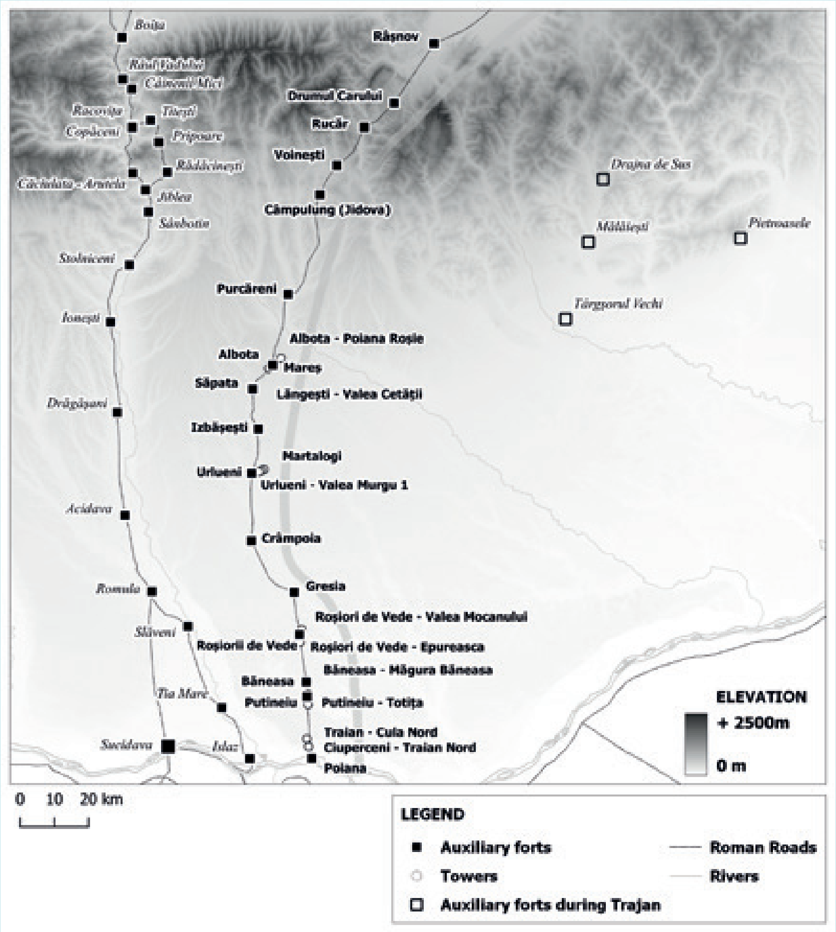

BIBLIOGRAFIE

CIL
Corpus Inscriptionum Latinarum, Berlin.

IDR II
Inscripţiile Daciei Romane II. Oltenia şi Muntenia [Gr. Florescu, C.C. Petolescu], Bucureşti: Editura Academiei, 1977.

IDR III 4
Inscripţiile Daciei romane III. Dacia Superior 4 [zona răsăriteană], [I.I. Russu], Bucureşti: Editura Academiei 1988.

ILD
C. C. Petolescu, Inscripţiile latine din Dacia, Bucureşti: Editura Academiei 2005.

ILS
Dessau, H. Inscriptiones Latinae Selectae. Berlin 1892-1916, 3 vols.

TIR L 35
Russu, I. I., Gostar, N., Ivanov, T., Popescu, Em., Protase, D., Tudor, D., Tabula Imperii Romani. Romula – Durostorum – Tomis. L 35, Bucarest: Editura Academiei Române, 1969.

Bogdan-Cătăniciu, I. 1977. Nouvelles recherches sur le limes de Sur – Est de la Dacie, Akten des XI. Internationalen Limeskongresses [Székesfehérvár, 1976].

Bogdan-Cătăniciu, I. 1981. Evolution of the System of Defence Works in Roman Dacia. Oxford: BAR IS 116.

Bogdan-Cătăniciu, I. 1997. Muntenia în sistemul defensiv al Imperiului Roman. Wallachia in the Defensive System of the Roman Empire 1st-3th centuries A.D. Alexandria: Muzeul Judeţean Teleorman.

Christescu, V. 1937. Istoria militară a Daciei Romane. Bucureşti: Fundatia Regelui Carol I. Costea, F. 1996. Repertoriul arheologic al judeţului Braşov. Braşov: Muzeul Judeţean de Istorie.

Dudău, O. 2006. Circulaţia monetară în castrele de trupe auxiliare din provincia Dacia. Timişoara: Graphite.

Gudea, N. 1997. Der dakische Limes. Materialien zu seiner Geschichte. Jahrbuch des Römisch-Germanischen Zentralmuseum Mainz 44, 1: 1-113.

Gudea, N. 2005. Der untermoesische Donaulimes und die Verteidigung der moesischen Nord- und Westküste des Schwarzen Meeres: Limes et litus Moesiae Inferioris [86-275 n. Chr.]. Jahrbuch des Römisch-Germanischen Zentralmuseum Mainz 52, 2: 319–566.

Marcu, F. 2009. Organizarea internă a castrelor din Dacia. Cluj-Napoca: Editura Mega.

Măndescu, D., Dumitrescu, I. şi Păduraru, M. 2014. Repertoriul arheologic al judeţului Argeş. Brăila: Editura Istros a Muzeului Brăilei.

Popescu, E., Petolescu, C.C. şi Cioflan, T. 1984. Distrugerea castrului de la Câmpulung [Jidova]. Studii şi Comunicări- Câmpulung 3, 15-19.

Teodor, E. 2013. Uriaşul invizibil: Limes Transalutanus, O reevaluare la sud de râul Argeş. Târgovişte: Editura Cetatea de Scaun.

Tocilescu, Gr. G. 1900. Fouilles et recherches archéologiques en Roumanie. Communications faites à l'Académie des Inscriptions et Belles-Lettres de Paris, 1892–1899. Bucarest: Imprimerie du „Corps Didactique", Ispasesco & Bratanesco.

Ştefan, D. şi Ştefan, M. M. 2016. The Drones are coming. What to choose? Low and medium altitude Aerial Archaeology on Limes Transalutanus. Journal of Ancient History and Archaeology 3.2, pag. 25-35. DOI: http:// dx.doi.org/10.14795/j.v3i2.187.

Tudor, D. 1968. Oltenia Română3. Bucureşti: Editura Ştiinţifică.

Tudor, D. 1978. Oltenia Română4. Bucureşti: Editura Academiei Române.

Ţentea, O., Popa, A. şi Petculescu, L. 2017.Un nou fort roman la Cumidava-Râşnov, Cercetări Arheologice 24: 143-150. DOI: https://doi.org/10.46535/ca.24.06.

Ţentea, O. şi Călina, V. 2019. Peisajul arheologic al castrului Mălăieşti, Cercetări Arheologice 26: 169-196. DOI: https://doi.org/10.46535/ca.26.06.

Vlădescu, C. M. 1983. Armata romană în Dacia Inferior. Bucureşti: Editura Militară.

Vlădescu, C. M. 1986. fortificaţiile romane din Dacia Inferior. Craiova: Editura Scrisul românesc.

Buletin LIMES / Nr. 11 / 2022
O publicaţie susţinută de

COMISIA
LIMES
ROMANIA

Comisia Naţională Limes
Str. C. Daicoviciu 2, Cluj-Napoca
contact@LimesRomania.com
www.LimesRomania.com

Editura

LIMES

ISSN: L 2537 6012